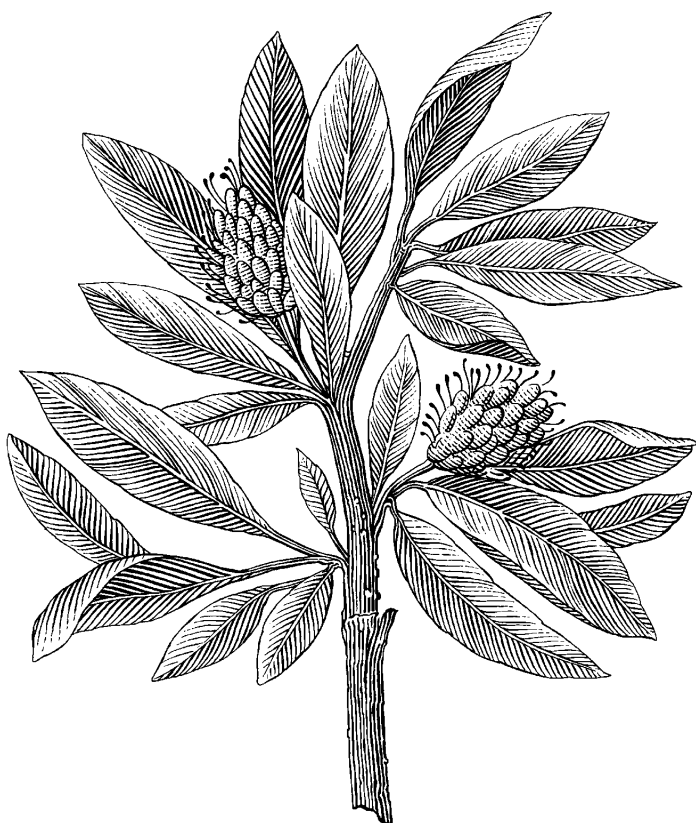

Självständigt arbete i
specialpedagogprogrammet, 15 hp

Specialpedagog i förskolan- samverkan för barnets bästa

*Rektorers, förskollärares och specialpedagogers
förväntningar på yrkesrollen*

*Författare: Madelene Fasth
Handledare: Goran Basic
Examinator: Jenny Westerlund
Termin: HT 19
Ämne: Pedagogik
Nivå: Avancerad
Kurskod: 4PP24E*

Title

Specialpedagog i förskolan- samverkan för barnets bästa. Rektorer, förskollärares och specialpedagogers förväntningar på yrkesrollen

English title

The Special Educational Needs Coordinator (SENCO) in a preschool setting - collaboration for the best interests of the child. The professional expectations of principals, preschool teachers, and special educational needs coordinators

Abstrakt

Syftet med studien är att genom analys av intervjuer med rektorer, förskollärare och specialpedagoger utröna vilka förväntningar som finns på specialpedagogens yrkesroll inom ramen för förskolans verksamhet. Följande frågeställningar har undersökts: Vilka förväntningar har rektorer, förskollärare och specialpedagoger på specialpedagogens samverkande yrkesagerande i förskolans verksamhet?

Studiens empiriska material består av sju intervjuer, därav med två rektorer, tre förskollärare och två specialpedagoger. Det empiriska materialet har analyserats dels utifrån tidigare forskning, dels utifrån studiens teoretiska utgångspunkter, det interaktionistiska perspektivet och det relationella perspektivet.

I resultatdiskussionen diskuteras de resultat som framkommit i studien. Studiens resultat visar att specialpedagogens yrkesroll i förskolan ser olika ut beroende på vilken yrkesprofession som intervjuats. Det framkommer i resultat att förskollärare är mer osäkra på sina förväntningar på en specialpedagog medan rektorer och specialpedagoger är mer tydliga i sina förväntningar på specialpedagogens yrkesroll. Ett exempel på en sådan förväntning är specialpedagogens roll i samverkan mellan förskolans olika aktörer och yrkesrollens uppdrag att utveckla förskolans undervisning.

Nyckelord

Förskolan, interaktion, interaktionistiskt perspektiv, relationellt perspektiv, samverkan, specialpedagog, specialpedagogik, verksamhetsutveckling

Innehåll

1 Inledning	1
2 Syfte och frågeställning	2
2.1 Frågeställning	2
Bakgrund	1
2.2 Examensordningen	2
2.3 Specialpedagogik i förskolan	2
2.4 Förväntningar på specialpedagogens yrkesroll inom ramen för förskolans verksamhet	3
2.5 Förskolans lärmiljö	4
2.6 Motivation	5
3 Teoretiska perspektiv	5
3.1 Interaktionistiskt perspektiv	6
3.2 Relationellt perspektiv	7
4 Tidigare forskning	9
4.1 Samverkan och interpersonella möten	9
4.2 Förskolan ur ett specialpedagogiskt perspektiv	12
5 Metod	12
5.1 Val av metod	13
5.2 Urval av informanter	13
5.3 Genomförandet, insamling och bearbetning av empiriskt material	14
5.4 Forskningsetiska övervägande	15
5.5 Trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet	16
6 Resultat och analys	16
6.1 Rektors förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan	16
6.1.1 Analys	19
6.2 Förskollärares förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan	20
6.2.1 Analys	23
6.3 Specialpedagogens förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan	24
6.3.1 Analys	26
7 Diskussion	27
7.1 Metoddiskussion	27
7.2 Resultatdiskussion	28
7.3 Specialpedagogiska implikationer	32
Referenser	I
Bilagor	V
Bilaga 1 Missivbrev	V
Bilaga 2 Intervjuguide	VI

1 Inledning

Att specialpedagogens yrkesuppdrag, och därför också förväntningarna på hans yrkesagerande ofta är otydliga i våra olika skolverksamheter är ett etablerat faktum. (Se till exempel Göransson m.fl 2015; Persson 2013). Palla (2015) och Nilholm (2017) uttrycker att det ofta saknas forskning om specialpedagogens yrkesroll och att yrkesuppdraget därför är svårt att utkristallisera. Också i min studie, med specifikt fokus på förskolans verksamhet framträder samma otydlighet. Minna har arbetat tolv år i förskolan, hon är utbildad förskollärare och har ett stort intresse för utomhuspedagogik och verksamhetsutveckling. Under intervjun delger Minna mig följande:

Jag önskar att vi pedagoger i förskolan skulle få mer fortbildning inom specialpedagogik, jag tror att vi alla skulle vinna på det, både barn och pedagoger och hela verksamheten. Att ge oss redskap och en gemensam grund att stå på, jag vet inte riktigt vad en specialpedagog gör i förskolan mer än handledning och observation av barn och barngrupp.
(Förskollärare Minna)

Citatet ovan ger som sagt en bild av problematik och osäkerhet runt specialpedagogens uppdrag i förskolan. Förväntningar bidrar till att forma specialpedagogens uppdrag och om det finns oklarheter i uppdraget kan det i sin tur leda till brister i samverkan mellan olika professioner som mellan förskollärare, rektorer och specialpedagoger och i slutändan inte gynna barnens livslånga lärande. Otydliga förväntningar kan påverka brister i förskolans uppdrag och det kan leda till att barn som far illa faller mellan stolarna (Germudsson, 2011; Persson, 2013).

Renblad och Brodin (2014) skriver att vart fjärde barn i förskolan har emotionella eller sociala problem, de lyfter upp betydelsen av samverkan mellan specialpedagog och förskollärare för att underlätta för barn i behov av särskilt stöd i förskolan. Tydliga förväntningar och en god samverkan mellan förskollärare, rektorer och specialpedagoger kan bidra till att gynna helheten i förskolans utbildning och det enskilda barnet som är i behov av särskilt stöd. Konsekvenser till otydligt uppdrag kan bli att det kan finnas många olika uppfattningar om vad en specialpedagog gör och det kan ibland inte stämma överens med specialpedagogens egna förväntningar, det kan bidra till att barn inte får det stödet de har rätt till. I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) står det att förskolan ska anpassas till alla barn så långt som möjligt och lägga grunden till livslångt lärande:

Förskolan ska särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning och stimulans eller särskilt stöd. Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans ska få detta utformat utifrån sina egna behov och föreställningar (Skolverket, 2018:6).

Specialpedagogen och specialpedagogik behövs inte i förskolans utbildning om förskolans i sin helhet har tillräckligt med resurser och tillräckliga kunskaper för att ge alla barnen det de behöver i sin utveckling och i sitt lärande. Förskolans insatser och resurser är inte alltid tillräckliga för att barnen ska få de bästa förutsättningarna för en god introduktion i det livslånga lärandet, därav finns det ett behov av specialpedagogik. Specialpedagogens kunskap behövs för att alla barn ska få de bästa förutsättningarna att stimuleras till lärande, omsorg och utveckling i en trygg förskola (Sandberg, 2014).

Under min tid som student på Linneuniversitet har jag förstått att specialpedagogens uppdrag formas till stor del av de förväntningar som råder i just det området där man är verksam. Här blir det extra tydligt hur viktigt det är med samverkan mellan rektorer, förskollärare och specialpedagoger. Jag har under tiden som förskollärare och även under min utbildning till specialpedagog samlat på mig nya erfarenheter och kunskaper som i sin tur har lett till att nya tankar och frågor har väckts. Basic (2012) skriver att otydliga arbetsbeskrivningar kan skapa otydliga förväntningar. Om det finns tydliga förväntningar på en specialpedagog kan en specialpedagog bidra till att skapa bättre förutsättningar för barn i förskolan, och se samverkan för barnets bästa. Då förväntningar bidrar till att forma specialpedagogens uppdrag och min kommande yrkesroll har jag valt att i denna studie forska efter vad det råder för förväntningar på en specialpedagog i samverkan med rektorer, förskollärare och specialpedagoger.

2 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att utröna vilka förväntningar rektorer, förskollärare, och specialpedagoger har på specialpedagogens yrkesroll och hens samverkan med andra aktörer inom ramen för förskolans verksamhet.

2.1 Frågeställning

Studiens frågeställningar är:

- ✓ Vilka förväntningar har rektorer på specialpedagogens samverkande yrkesagerande i förskolans verksamhet?
- ✓ Vilka förväntningar har förskollärare på specialpedagogens samverkande yrkesagerande i förskolans verksamhet?
- ✓ Vilka förväntningar har specialpedagoger på specialpedagogens samverkande yrkesagerande i förskolans verksamhet?

Bakgrund

I följande kapitel presenteras först en bakgrundshistoria och examensordningen. Detta för att synliggöra specialpedagogens yrkesuppdrag. Därefter presenteras begreppen specialpedagogik, förväntningar, förskolans lärmiljö samt motivation och vad dessa begrepp fyller för funktion i förskoleverksamhetens pedagogiska praktik. Begreppsdiskussionen ämnar ge läsaren en djupare förståelse för det specialpedagogiska yrkesuppdraget i förskolan.

Trots att specialpedagogens yrkesroll som sådan funnits sedan slutet av 1980-talet så finns det i litteraturen beskrivna svårigheter att etablera ett definierat och uttalat syfte för specialpedagogrollen i utbildningsväsendets många skiftande verksamheter (Nilholm, 2017), och inte minst i förskolan. En anledning till detta kan vara att det saknas väsentlig forskning om specialpedagogens yrkesuppdrag i just förskolan (Palla, 2015). En annan anledning skulle kunna vara det Högskoleverket (2012:11R) lyfter om hur specialpedagoger i förskolan ofta är knutna till flera förskolor och att andelen specialpedagoger i förskolan per 100 barn är låg. Det kan bidra till att yrkesrollen framstår som otydlig, vilket i sin tur kan bidra till att förväntningarna på specialpedagogens yrkesagerande inte uttalas bland förskolans olika aktörer. Bristen på forskning om den specialpedagogiska yrkesrollen i förskolan är något som också lyfts av Göransson m.fl. (2015). I en studie om specialpedagogens utbildning och yrkesroll framkommer att specialpedagoger har goda kunskaper som skulle kunna bidra till förskolans pedagogiska utveckling. Undersökningens resultat visade att specialpedagoger ofta har en relationell syn på den problematik som kan uppstå i förskolan. Majoriteten av deltagarna i undersökningen ansåg att orsaken till de svårigheter som kan uppstå i relation till barns utveckling, lärande och socialisation i skolan beror på att förskolan är dåligt anpassad för att möta barns olikheter. En annan aspekt av specialpedagogens yrkesroll som framkom i undersökningen är att många förskollärare har bristande kunskaper om specialpedagogens uppdrag. Resultatet av undersökningen visar dock att specialpedagoger själva bedömer att deras kunskapsområde vilar på en god vetenskaplig grund och omfattar kunskaper och förhållningssätt för att möta barns skiftande behov och förutsättningar inom olika grupper. Resultatet visar även att specialpedagoger har goda kunskaper om konsultation, rådgivning, kvalificerade samtal med kollegor och vårdnadshavare. Utvecklingsarbete som fokuserar på inkludering och anpassade lärmiljöer ingår också i yrkesrollens kompetensområden. Mer övergripande verksamhetsutveckling är dock ett kompetensområde som specialpedagoger både i och utanför förskolans verksamhet inte ännu lyckats göra något större anspråk på (ibid).

Den specialpedagogiska yrkesprofessionen är således en potentiellt viktig yrkesgrupp för förskolans verksamhet. Den examensförordning (SFS 2017:1111) som styr och reglerar specialpedagogens yrkesexamen och således också yrkeskompetens, förefaller dock inte alltid sammanfalla eller uttalas i förskolans styrdokument. I enlighet med examensförordningen är den specialpedagogiska yrkesrollen speciellt lämpad till att leda utvecklingen av det pedagogiska arbetet mot målet att förskolan ska kunna möta alla barns behov och förutsättningar. Precis som Göransson m.fl., (2015) också påpekar så innefattar specialpedagogens utbildning och yrkesroll också kompetens att möta verksamhetens behov på både individ, grupp, och organisationsnivå (se också SFS 2017:1111).

2.2 Examensordningen

Specialpedagogens examensförordning (SFS 2017:1111) består av tre delar: kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. Utöver dessa mål har även varje universitet egna programspecifika mål.

I den första delen, Kunskap och förståelse, beskrivs vikten av att specialpedagogen visar kunskap om områdets vetenskapliga grundns förankring genom att ha insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete. Sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet bör också framgå som ett kunskapsområde inom ramen för yrkesrollen.

I den andra delen, Färdighet och förmågor, lyfts det som krävs av en specialpedagog i yrkesrollen. Det innebär bland annat att en specialpedagog ska visa förmåga att kritiskt och självständigt identifiera, analysera och granska olika lärsituationer för att aktivt kunna medverka i ett förebyggande arbete för att undanröja svårigheter och hinder i lärmiljöer, samt att visa förmåga att kritiskt självständigt genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter på organisation, grupp och individnivå. Det beskrivs även att en specialpedagog ska visa förmågan att kunna arbeta med åtgärdsprogram och att kunna utveckla lärmiljöer. En specialpedagog ska också agera som en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor och att kunna arbeta med målet att kunna möta alla behoven hos alla barn och elever.

I den tredje delen av examensförordningen beskrivs Värderingsförmåga och förhållningssätt. Där lyfts det bland annat att specialpedagogens förmågor bör inbegripa att visa självkänedom och empatisk förmåga, visa insikt om betydelsen av lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper, och kunna identifiera sin egen kunskap och fortlöpande utveckla sin kompetens. Tillägg för specialpedagogutbildningen juli (2018) är att en specialpedagog ska ha kunskap om funktionsnedsättningar och neuropsykiatriska svårigheter, samt visa förmåga att kritiskt granska olika vetenskapliga perspektiv på neuropsykiatriska svårigheter (SFS 2017:1111).

2.3 Specialpedagogik i förskolan

Skollagen (SFS 2010:800) belyser att det ska finnas personer med specialpedagogisk kompetens i förskolan, men att det också kan innebära att det finns andra professioner i verksamheten med en liknande utbildning. Specialpedagogen som specifik yrkesgrupp i relation till detta nämns ej. I förskolans läroplan står det att:

Förskolan ska särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning och stimulans eller särskilt stöd. Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans ska få detta utformat utifrån sina egna behov och förutsättningar (Skolverket 2018: 6).

Det står även i förskolans läroplan (Skolverket, 2018) att det är rektorn på förskolan som har ansvaret för att utbildningen utformas till att också nå barn i behov av särskilt stöd. Inte heller i detta avseende nämns specialpedagogen som en specifikt lämpad yrkeskategori för att nå också barn i behov av särskilt stöd i förskolans verksamhet.

Ahlberg (2015) betonar att specialpedagogik som ämne innefattar många olika aspekter och att det medför att det förekommer stor variation också när det gäller hur specialpedagogik beskrivs och diskuteras. Persson (2013) definierar specialpedagogik som ett kunskapsområde inom pedagogiken som har till uppgift att stötta pedagogikens

variationer av barns och elevers olikheter, det medför att den vanliga pedagogiken inte räcker till. Han ser långsiktiga lösningar som en del av specialpedagogik och att alla pedagoger ska ses som ansvariga för att insatser ska beröra helheten så att barnet inte ses som bäraren av problemet. Barn kommer till förskolan med olika förutsättningar och behov. Specialpedagogik ska inte handla om tillfälliga lösningar utan innefatta spridningseffekter, och genomsyra verksamheten som ett permanent förhållningssätt och synliggöras i lärmiljön (Ahlberg, 2015). Högskoleverket (2012:11) skriver att specialpedagogens yrkesroll i förskolan innefattar en rad olika uppgifter såsom kartläggning av barns och elevers behov av särskilt stöd, handledning av rektorer och förskollärare, både enskilt och i grupp, samt ett förebyggande arbete i olika lärmiljöer.

Ahlberg (2015) skriver att förskolans enskilda verksamheter ser väldigt olika ut och därför måste resultat och forskningsstudier översättas till den lokala förskolan och till de förutsättningar och villkor som gäller där. Avgörande för vilka avtryck forskningen får på den lokala förskolan och skolan relaterar såldes till hur man i den lokala kontexten tolkar resultatet, hur man fyller det med mening och översätter det till handling i den egna praktiken. Beprövad erfarenhet och vetenskaplig kunskap kan ibland handla om olika kunskaper som också kan vara tillgängliga på olika sätt. Kan detta vara en bidragande aspekt till att specialpedagogens roll ibland kan vara otydlig och förstås olika beroende på vilken förskola specialpedagogen är verksam på.

2.4 Förväntningar på specialpedagogens yrkesroll inom ramen för förskolans verksamhet

Förväntning, eller *förväntningar* innebär enligt Nationalencyklopedin (2019) att något man väntar sig ska inträffa i framtiden. Förväntningar hör också ofta samman med en kontexts underförstådda regler och normer. Persson (2013) menar att det kan uppstå svårigheter då specialpedagogens yrkesroll och förväntningar på dennes arbetsinsatser inte korrelerar, vilket kan leda till konflikter och problem.

Förväntningar bidrar även till att forma specialpedagogens yrkesuppdrag och om det finns oklarheter i uppdraget kan det i sin tur leda till brister i samverkan mellan olika professioner som till exempel mellan förskollärare, rektorer och specialpedagoger. I förlängningen kan sådana brister också påverka barnens möjlighet till livslångt lärande (Persson, 2013).

Förväntningar och ett otydligt uppdrag kan alltså innebära både positiva och negativa konsekvenser. Positiva konsekvenser kan vara att det finns utrymme på lokal mark att forma specialpedagogrollen utifrån verksamhetens förväntningar och behov. Då finns det möjlighet att påverka och skapa sin egen yrkesroll utifrån den kompetens och intresseområden som den specifika specialpedagogen besitter. Konsekvenser kan få en negativ följd om det finns många olika uppfattningar om vad en specialpedagog gör i sin yrkesroll (Göransson m. fl., 2015).

Lindqvist och Nilholm (2013) skriver att rektorer i förskolan upplever att den största anledningen till att barn utvecklar olika former av svårigheter i förskolan är ett resultat av förskollärarnas pedagogiska kompetens. Förskollärarna har vanligtvis mest inflytande i utbildningens pedagogiska arbete. Oftast saknas dock kompetens om barn i behov av extra stöd hos förskollärarna.

Renblad och Brodin (2013) har genomfört en mindre studie med tre specialpedagoger om deras roll i förskolan. Resultatet visade att specialpedagogerna beskriver att de upplever

att de har följande förväntningar på sig: att vara rådgivare, bollplank och handledare åt pedagogerna på förskolan. Studien visar även att behovet av specialpedagoger i förskolan är stort och specialpedagogerna i studien lyfter att deras uppdrag i förskolan är att göra pedagogerna medvetna om och öka kunskapen kring barnens behov av utveckling. De säger också att det ingår fortbildning av pedagoger samt att medverka i verksamhetens utveckling.

I förskolans läroplan (Skolverket, 2018) står det att barngruppen och samspelet mellan barnen är en viktig del i barnens utveckling och lärande. Förskolans utbildning ska utformas så att barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling ska få det stöd och de utmaningar barnet behöver. Palla (2015) skriver att samverkan mellan rektorer, förskollärare och specialpedagoger är av största betydelse för hur specialpedagogens yrkesroll konstrueras. Med en gemensam grund att utgå ifrån kan specialpedagogen i förskolan arbeta utefter det uppdrag de är utbildade för. Förväntningar är av stor betydelse, det mandat som specialpedagogen tilldelas får konsekvenser för hur uppdraget iscensätts.

2.5 Förskolans lärmiljö

Nordin-Hultman (2011) analyserar förskolans miljö i sin avhandling. Studien riktar in sig på förskolans miljö och på pedagogiskt material. Avhandlingen utmanar och ställer frågan om det är barnet som har svårt att koncentrera sig i miljön eller om det är miljön som det är svårt att koncentrera sig i. Handlar ett barns koncentrationssvårigheter om att den pedagogiska miljön inte är tillräckligt utmanande till att kunna koncentrera sig. Författaren lyfter även att barn kan medvetet placeras i situationer där de framstår som avvikande. För barn som är i behov av extra stöd kan den pedagogiska miljön vara helt avgörande för hur barnet ska fungera i vardagen. I examensordningen (SFS 2017:1111) står det att en specialpedagog ska analysera och medverka i ett förebyggande arbete för att undanröja svårigheter och hinder i olika lärmiljöer. En miljö kan således vara både främjande och förebyggande och på så sätt skapa möjligheter. Men en miljö kan också framkalla hinder och utveckling.

Människan är social till sin natur och står i ett samspelsförhållande till omvärlden och det ska ses som en viktig del i pedagogikens människosyn. På dessa grunder skapas föreställningar av barnen i de dagliga mötena och i förskolans miljöer. Människan formas av sociala och kulturella omständigheter. I förskolan socialiseras små samhällsmedborgare in i samhället. Individ och omgivning deltar i ett ömsesidigt samspel med varandra (Nordin-Hultman, 2011).

Williams och Sheridan (2019) lyfter att förskolans kvalitet och lärmiljö har en avgörande betydelse för barnens utveckling, lärande och välbefinnande också i ett livslångt perspektiv. Förskolan ska observera, följa upp och utvärdera barns lärande och utveckling. Författaren kallar dock dagens förskolekultur för en ökad diagnostisk kultur. Barn i förskolan visar mer oro, koncentrationssvårigheter och problem med det sociala samspelet än vad de har gjort tidigare. Utbildningens utvecklingssamtal och olikheter gällande pedagogers kunskapssyn kan spela roll i att fler barn granskas och bedöms och det kan leda till ökade avvikelser hos det enskilda barnet. Trots en helhetssyn verkar det dominerade tankemönstret i praktiken leda till individualisering av barnets sätt att vara. Det är barnets egenskaper och tidigare erfarenheter som står i fokus än vad det pedagogiska barnet möter. Följden blir att när svårigheter uppstår i förskolan tolkas det ofta att barnet har och är problemen (Nordin-Hultman, 2011).

2.6 Motivation

Skaalvik och Skaalvik (2016) menar att en förutsättning för barnens lärande och utveckling är att barnen är motiverade och det är pedagogens och förskolans uppgift. Det innebär att kunna ha förmågan att skapa förutsättningar för en motiverande utbildning att barnen i sin tur blir motiverade. Borg, Winberg och Vinterek (2017) lyfter att förskollärarens förhållningssätt och engagemang har positiva effekter på barns hälsa och intellektuella och sociala beteendeutveckling. De framhåller att det gynnar barn som är i behov av särskilt stöd och barn med missgynnande bakgrunder. Genom att kunna acceptera vem man är, det vill säga att man har styrkan till att ha en god positiv självkänsla kan villkoren för barns lärande och utveckling påverkas. Barnens motivation ökar när de har förväntningar på att lyckas och när de tycker att det de gör har ett högt värde. Genom positiva förväntningar får människor förutsättningar för goda resultat medan negativa förväntningar kan det leda till sämre resultat. I förskolans kontext kan barnens förväntningar speglas av förskollärares förväntningar. Barn som bemöts utifrån positiva förväntningar är ofta mer aktiva medan barnen med låga förväntningar kan komma i skuggan och inte ges samma förutsättningar. För att pedagogen ska kunna motivera barnen krävs det att pedagogen har motivation och är engagerad. En pedagog som är trött och sliten äger inte förmågan att ge barn möjligheter till gynnsamma förväntningar och motivation. Motivation är inte en egenskap hos individen, det är resultatet av de erfarenheter och det bemötande man får (ibid).

Skaalvik och Skaalvik (2016) skriver om inre och yttre motivation, och att den starka drivkraften hos ett barn skapas vid en inre motivation. Alla barn är inte intresserade av att lära sig allt, men genom att barnen möter en pedagog som bygger upp en yttre motivation hos barnen kan de se ett värde av att lära sig även om de inte djupdyker i ämnet. Arbetet utgår den proximala utvecklingszonen och det innebär att barnen ser förändringar som leder till framsteg, det kräver att pedagogerna ger barnen utmaningar och det kan i sin tur leda till att barnen lär sig saker de inte klarat innan. Det är betydelsefullt att anpassa undervisningen, det vill säga innehåll, omfattning, feedback och svårighetsgrad efter barnens förutsättningar och nuvarande nivå och sedan ge barnen realistiska utmaningar. Pedagogernas förhållningssätt har stor betydelse. I ett kritiskt perspektiv på uttrycket ”det barnet stör gruppen”, talar det om vilken kunskapssyn och människosyn pedagogen har, en förskollärare ska skapa förutsättningar och en utvecklande miljö och ge barnen det lärande och den utveckling de behöver. Professionella i förskolans utbildning ska ha ett förhållningssätt som kan beskrivas med begreppet perspektivseende, vilket innebär att de som arbetar med barn ska kunna ha ett förhållningssätt där de kan gå utanför sitt eget perspektiv och så långt som möjligt se världen med barnets ögon. Det är även viktigt att professionella i förskolan har förståelse för vad dålig självkänsla är och vad ett misslyckande är och vad det kan innebära för individen. Ett barn ska inte utsättas för misslyckande, det är pedagogens uppgift att se värdet i det barnen åstadkommer och utgå ifrån barnets nivå och arbeta framåt (Skaalvik & Skaalvik, 2016).

3 Teoretiska perspektiv

I kapitlet presenteras de teoretiska perspektiv som kommer vara studiens teoretiska utgångspunkter. Teorierna är valda utifrån studiens empiriska material. De teoretiska perspektiven kommer vara ett verktyg och ett stöd i studiens analyseringsprocess. Det interaktionistiska perspektivet är betydelsefullt för att studien belyser vikten av samverkan och kommunikation i kontexten av förskolan och för att få en fördjupad förståelse för vikten av samverkan mellan professionella i förskolan. I analysen kommer

det interaktionistiska perspektivet återges bland annat i informanternas berättelser om sina erfarenheter och förväntningar på en specialpedagog. I analysen kommer det relationella perspektivet att användas för att öka förståelsen till vad det är som påverkar specialpedagogens yrkesroll och yrkesuppdrag.

3.1 Interaktionistiskt perspektiv

Kommunikation handlar inte bara om individers förmåga att reagera på varandra utan även att förstå varandra. Det förutsätter att det läggs samma betydelse på uppkommande gester och ord som yttras. Interaktionism innebär olika symboler som till exempel språket och hur det konstrueras i olika kontexter. Språket är inte enbart ett verktyg för kommunikation utan även ett hjälpmedel att utforska världen och människans tänkande. Meads (1976) menar att signifikanta symboler är grunden för att förståelse för varandra ska uppstå och likaså skapande av samhällen och normer (i Engdahl & Larsson, 2006 s. 105). Den symboliska interaktionismens kärna är att människan är social och att människans identitet och personlighet utvecklas i interaktion med andra människor. Symbolisk interaktionism är ett verktyg för att förklara den verklighet vi lever i. Teorin innehåller grundläggande föreställningar om omvärlden som kan hjälpa människor att förstå det sociala samhälle som de vistas i. Trots och Levin (2018) skriver att teorin används för att förstå olika fenomen och enligt dem skapar människan sitt eget jag genom interaktion med andra människor. Människans medvetenhet blir till i social interaktion och det medför att människan ständigt är i förändring. Mening kan inte skapas i "enrum" eftersom den uppstår i relationer människor emellan. Vidare betyder det att till exempel

Meads meningsbegrepp innebär att mening varken kopieras eller väcks inom oss utan konstrueras, kommuniceras och jänkas den sociala interaktionen mellan människor. Meningen uppstår ur social handling i sociala situationer. Social handling sker mellan människor och är inte något som sker utanför individerna. Mening, i betydelsen den första omedelbara responsen på handling på en handling, kan i sociala situationer transformeras till medvetenhet om mening. (von Wright 2000, s.105)

Det är i relationer mellan människor som människor blir människor. Med andra ord, de egenskaper som vi upplever som specifika för individen är utvecklande i samspel med andra människor och utan den speglingen med andra så skulle individens egenskaper inte kunna ses som egenskaper skilda från det sociala i vilka de utvecklas. Individen kommer alltså till en position av självkänedom genom det sociala samspelet och kommunikativa processer som den deltar i.

"Jaget" definieras som vårt medvetande, det finns inte när individen föds, det skapas i samspel med andra människor och utvecklas i interaktioner och språket är det som möjliggör jaget. Jaget är en grund för individens identitetsskapande (Mead 1976 i Engdahl & Larsson, 2006). Individer spelar många olika roller under sitt liv, inför olika publikationer som resulterar i att jaget formas och att jaget ändras i olika sociala kontexter. En och samma individ kan använda sig av olika identiteter på samma gång. Det kan till exempel vara yrkesidentitet, könsidentitet och etisk identitet (Basic, 2012).

Mead (1976) menar att individen uppfattar sig själv genom andras reaktioner och jaget uppfattas inte förrän individen gör sig själv till ett objekt och ser sig själv med någon annans ögon. När detta inträffar kan individen reflektera över sig själv och känna en stolthet över en insats eller klandra sig själv vid ett misslyckande (i Engdahl & Larsson, 2006).

Språket är ett verktyg som möjliggör kommunikation. Det kan uppstå problem och konflikter gällande den verbala kommunikationen om en individ använder sig av ett begrepp som den andra individen eller gruppen inte förstår innebörden av som till exempel fackspråk. Detta gäller även den ickeverbala kommunikationen som är lika viktig som den verbala, det syns tydligt om en individ eller grupp använder sig av olika gester, grimaser och mimik och det speglar personens känslor och tankar. Interaktionismen innebär att få en förståelse för hur individer samspelar med varandra och hur identiteter är beroende av omgivningen. Att kunna ta en annans perspektiv för att förstå andra människors handlande betraktas som centrala inom interaktionismen (von Wright, 2000).

Social interaktion utspelar sig genom att olika individer spelar sina roller inför publik med hjälp av manus och rekvisita, människor presenterar sig för varandra. Vid en interaktion med andra människor försöker ofta människan få till sig information om andra människor för att definiera situationen. Människan ser sig själv utifrån gruppens perspektiv på hur människan ska bete sig, det blir gruppens förväntningar, åsikter och normer som formar individen. Genom att människan formar sig efter vilken social grupp som människan befinner sig i formas alltså jaget. Människan är beroende av vilken social grupp hen befinner sig i (Trost & Levin, 2018). På så vis skapar hen en bild av vad som förväntas av sin egen roll och uppdrag för att styra interaktionen till ett positivt möte (Goffman, 2015).

Social interaktion är det som utspelar sig mellan olika individer och detta samspel kan enligt Goffman utspela sig genom ofokuserad och fokuserad interaktion. Ofokuserad interaktion existerar när två individer är i varandras närhet och då påverkar varandra, till exempel när vi personer som inte känner varandra sitter jämte varandra i en föreläsningssal och kontrollerar sig själv för att inte vidröra den andra personen på ett opassande sätt. Fokuserad interaktion innebär att två eller flera individer har ett gemensamt mål, till exempel en kommunikation (Persson, 2012).

3.2 Relationellt perspektiv

Ahlberg (2015) menar att specialpedagogen är en samverkanslänk för att stötta individer att förstå lärandet och undervisning som förskolan ger möjlighet till. När problemsituationer uppstår i förskolan kan dessa ses ur olika perspektiv. Vilket perspektiv det ses ur får konsekvenser för både specialpedagogen yrkesuppdrag och för verksamheten och för individen.

Specialpedagogik bör ses relationellt, dvs i interaktion med övrig pedagogisk verksamhet i skolan. I ett sådant perspektiv blir det viktigt vad som sker i förhållandet, samspelet eller interaktionen mellan olika aktörer. (Persson, 2013:160).

Persson (2013) och Ahlberg (2015) skriver att det finns olika sätt att förstå specialpedagogisk verksamhet, dels ur ett punktuellt perspektiv, och dels ur ett relationellt perspektiv. Perspektiven ställs ofta mot varandra och utför olika sätt att förstå andra människor, men det betyder inte att det ena utesluter det andra. Dessa två perspektiv ska inte ses som varandras motsatser utan det ska ses ur olika perspektiv att se och förstå en människa på (von Wright, 2000).

Ur ett punktuellt perspektiv betraktas individens svårigheter som något som ligger förankrat hos individen. Individens svårigheter ses som antingen medfödda eller på annat sätt bundna till människan. Det punktuella perspektivet intresserar sig i första hand för förmågor och egenskaper hos individen och i andra hand hur dessa tar sig uttryck i olika sammanhang. Till skillnad från ett punktuellt perspektiv riktar det relationella perspektivet uppmärksamheten mot människor som deltar i den sociala interaktionsprocessen. Människan ses och förstås i olika handlingar och inte av egenskaper (Persson, 2013).

I ett relationellt perspektiv ses individens svårigheter i relation till de krav som omgivningen och miljön ställer då individen ses i svårigheter i vissa situationer. Detta indikerar att förändringar i miljön kan göra det möjligt för individen att klara vardagen bättre. Det relationella perspektivet är kopplat till relationer. I det relationella perspektivet kan en pedagog förstå barnets beteende i relation till vissa sammanhang. Relationer står i centrum i det relationella perspektivet, och ett relationellt synsätt innebär att ge barnet i förskolan förutsättningar att lyckas genom att lyssna och samtala med barnet och på det sättet gör sig förskolläraren delaktig i processen (Persson, 2013). Von Wright skriver att

Så länge vi letar bland punktuell information erhåller vi endast kunskap som svarar på frågan vad, men den efterlängtrade sociala frågan lyder vem- och den kan vi endast närma oss relationellt. (2000, s 205)

För att människor ska begripa sig på andra människor kan de inte behandla dem som en sluten människa, utan försöka förstå individen i relation till det aktuella sammanhanget. Det gör att fenomenet blir gemensamt och till något som är föränderligt, och utifrån ett relationellt perspektiv ses handlingar som kommunikation (Persson, 2013). Individen blir i ett relationellt perspektiv ett "vem", och människan kan inte veta vem någon är utan att mötas i ett sammanhang, vilket innebär att en annan människa framträder i mötet med varandra. Att kunna se sig själv i andra och att kunna ta andras perspektiv är avgörande för hur människans personlighet kan komma till att utvecklas. Intersubjektivismen ses som en förutsättning för lärandet hos individen (von Wright, 2000).

Perspektivtagande är betydelsefullt för konstruktionen av ett själv och för förmeningsskapande. I kontexten av förskolan återfinns detta i pedagogernas yrkesroller och förhållningssätt. Pedagogerna går in i olika roller och sammanhang och på detta sätt utövas perspektivtagande. Det i samspel med människor som människor blir någon, egenskaper skapas inte på en gång utan underhålls i en levande process och erövrar genom samspel. Självreflektion är betydelsefullt för ett långsiktigt mål och sker och utvecklas i sociala samspel. Tabellen visar olika synsätt på den specialpedagogiska verksamheten:

	Relationellt perspektiv	Punktuellt perspektiv
Uppfattning av pedagogisk kompetens	Förmågan att anpassa undervisning till skilda förutsättningar för lärande hos barn	Ämnesspecifik och undervisningscentrerad
Uppfattning av specialpedagogisk kompetens	Kvalificerad hjälp att planera in differentiering i undervisningen	Kvalificerad hjälp direkt relaterad till barnets uppvisande av svårigheter
Orsaker till specialpedagogiska behov	Barn i svårigheter. Svårigheter uppstår i mötet med olika företeelser i uppväxt och i utbildningsmiljön	Barn med svårigheter. Svårigheter antagligen medfödda eller på annat sätt individbundna.
Fokus på specialpedagogiska åtgärder	Barnet, lärare och lärandemiljö	Barnet
Förläggning av ansvaret för specialpedagogisk verksamhet	Arbetslag och lärare arbetar med aktivt stöd från rektor	Specialpedagog
Tidsperspektiv	Långsiktigt	Kortsiktigt

Tabell 1: Konsekvenser för förskolans specialpedagogiska verksamhet beroende på perspektivval (Persson, 2013 s. 160).

Inom det relationella perspektivet pågår ett specialpedagogiskt arbete i den dagliga undervisningen och riktas på olika nivåer. Det innebär att det pågår ett ständigt arbete mot den generella organisationen, mot lärmiljön och mot det enskilda barnet. Valet av perspektiv som människan väljer att se ur får betydelse i detta sammanhang barnen på förskolan och deras framtid. Ett relationellt perspektiv leder till att det blir viktigt att kunna sätta sig in i barnets perspektiv och i barnets värld för att skapa möjligheter till förståelse och för att utveckling ska ske. Förskolan ska sträva efter att så gott det går möta det barnen utifrån deras livssituation och upplevelse av världen. Förskolläraren måste ha en uppriktig önskan om att förstå och inte låtsas för det kan snabbt genomsådas och uppfattas som falskhet. Specialpedagogik bör ses i ett relationellt perspektiv, för i ett relationellt perspektiv blir det betydelsefullt att se samspelet mellan olika aktörer (Persson, 2013).

4 Tidigare forskning

I följande kapitel redogörs för tidigare forskning med utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar. Mitt argument för att tidigare forskning presenteras med fokus på samverkan som en grund, är att synliggöra vikten av samarbete mellan olika yrkesprofessioner. Samverkan tar sin utgångspunkt i sociala processer där kommunikation och kunskap är verktyg för att för att förstå och konstruera hållbara relationer. Tidigare forskning återkopplas i studiens analys.

4.1 Samverkan och interpersonella möten

Fenomenet samverkan handlar om att skapa en förklaring till hur olika organisationer kan uppnå en förståelse och se fördelar med att samverka. Begreppet samverkan är en social företeelse som skapas och återskapas i interpersonella möten (Lindberg 2009; Basic 2018).

Basic (2012) skriver att flera forskare har uppmärksammat att samverkan ofta framställs som positivt både i Sverige och internationellt, men att det finns problem med att samverka. Samverkan är energikrävande, det kan innefatta meningsskiljaktigheter, om

professionellas agerande, bristande tillit mellan olika aktörer, yrkes- och intressekonflikter. Samverkan är ett problematiskt återkommande fenomen. Samverkan kräver tid för att det ska gynna individen och inte missgynna hen. Samverkan innebär mycket arbete kring kommunikation och organisation Resurser och kompetenser ifrån olika verksamheter behövs för att uppfylla ett mål. Syftet att nå förbättring kan vara svårt utifrån en enskild grupp och det kan många gånger vara positivt med samverkan och ta vara på varandras kompetenser och erfarenheter. Det i sin tur kan leda till förtroende av det gemensamma arbetet och det är grunden i samverkan (Basic, 2018).

Norrström och Rosvall (2016) skriver att samverkan framställs som positiv men menar även att det finns en hel del faktorer att ta hänsyn till för en väl fungerande samverkan. Renblad och Brodin (2014), liksom Norrström och Rosvall (2016) skriver att specialpedagogens främsta roll är att finnas som rådgivare till förskolläraren om hur de kan samverka med olika professioner för ett framgångsrikt arbete med barn som är i behov av särskilt stöd. Renblad och Brodin (2014) lyfter att vårdnadshavaren har en viktig roll i samverkan med förskolans pedagoger, rektor och specialpedagog.

Andersson, Ahlgren, Bihari Axelsson, Eriksson & Axelsson (2011) skriver att regler och lagstiftning kan leda till att samverkan kan förbättras men även att det kan uppstå hinder i samverkansprocesser. Olika organisationer kan ha olika regler och sekretesser och det kan leda till hinder och inte till framgång. De skriver även att förtroendet mellan organisationer och yrkesverksamma är en viktig faktor som huvudsakligen betraktas som en framgångsfaktor för samarbete. Förtroendet mellan olika aktörer kan vara resultatet av vilken kommunikation som framkommer. Det tar lång tid att bygga upp ett förtroende och det kan raderas på mycket kort tid, därav viktigt med en god relation och kommunikation sinsemellan. Andersson m.fl (2011) betonar att det är viktigt att det finns förutsättningar för att ha tillräckligt mycket tid för att skapa förtroende mellan olika aktörer som ska samverka. Kontinuitet är även en viktig faktor i samverkansarbete. När det uppstår hinder i samverkan som till exempel att det uppstår brist i förtroende mellan olika aktörer kan det leda till misstänksamhet och att man bara ser till sin egens organisationsintresse. Om inte kommunikationen fungerar i ett samverkansarbete kan det leda till att aktörerna har olika synsätt på de mål som ska uppnås, finns det däremot förutsättningar för god kommunikation kan det ge möjligheter till samverkan. En gemensam samsyn och ett gemensamt yrkesspråk är en grund för god samverkan. Detta tar tid att utveckla men kan stödjas genom gemensamma utbildningar (Andersson m.fl. 2011).

Williamson och McLeskey (2011) har genomfört en studie med fokus på samverkan i problemlösningsteman. Medverkande i studien bestod av lärare, specialpedagoger, administrativ personal, rektor med flera samt utomstående personal som forskare och psykologer. I resultatet anger lärarna flera fördelar med problemlösningssmöten, bland annat möjligheten till att lära sig nya saker, främjande reflektioner kring undervisning och dess strategier för att möta alla barn och att de fick stöttning ifrån sina kollegor och andra yrkesprofessioner. De brister som framkom i resultatet var att de kände sig stressade att komma fram till problemlösningar på grund av tidsbrist. Det framkom även att det förekom problemdiskussioner istället för att fokusera på att lösa olika problem. En svårighet som uppkom i resultatet var att lärarna inte kunde komma överens om vad uppkomsten till svårigheten kring barnet kunde vara. Samtalen var inte alltid stödjande och då uppgav lärarna att det var svårt att engagera sig och ha gynnsamma diskussioner.

Bolin (2011) skriver om samarbete i sin studie och har uppmärksammat att det finns möjliga konflikter mellan elever, vårdnadshavare och socialkontakter. Det är vanligt med konflikter mellan organisationer och myndigheter som förväntas samarbeta, det är betydelsefullt att arbeta med en djupare kommunikation för att det kan leda till en ökad förståelse och kunskap om varandras yrkesroller. Det behövs förutsättningar för att skapa en gemensam grund att stå på. Det ska finnas en samarbetsrelation mellan de aktörer som arbetar tillsammans med barnet, de är i allra högsta grad beroende av varandra för att utföra sitt uppdrag, att skapa de bästa förutsättningar för barnets utveckling.

Basic (2018) uppmärksammar dimensioner som påvisar en god samverkan. Ömsesidig respekt och ömsesidigt förtroende ska finnas mellan de olika samarbetsvilliga parterna för att ett gynnsamt arbete ska utövas. Personliga relationer är viktiga bidragande faktorer för framgångsrikt samarbete. Den personliga identiteten bidrar till hur individer i grupp definierar sig själva och sin egen organisation. Författarna betonar vikten av förtroende, inkludering och motivation framstår också som viktiga faktorer för ett framgångsrikt samarbete (Hornby och Atkins 2000/1993 i Basic 2018).

Björk, Danielsson och Basic (2019) belyser att ett framgångsrikt samarbete kan bero på aktörernas moraliska och sociala dimensioner. Det uppkommer även att de professionella aktörerna menar att man ska se sig själv som kompetent. Författarna menar att konstruktion och av framgångsrika identiteter för samverkan är en lång process. Sociala interaktioner genom språk är inte bara ett verktyg för att beskriva utan språket används även för att uppnå mål, vikten av förtroende och motivation är viktiga faktorer för interaktion genom språk.

En organisation kan vara ett hinder för framgångsrik samverkan, om det finns pedagoger som inte samarbetar effektivt utgör det en allvarlig risk för barnet (Bunar 2010 i Björk, Danielsson & Basic 2019). Ett hinder för framgångsrik samverkan kan vara bristen på kommunikation mellan förskola och hemmet, den kommunikationen kan vara avgörande för barnets framgång (Cederberg 2006 i Björk, Danielsson & Basic 2019). Det ingår i förskolans uppdrag att förskolan ska främja barnens utveckling och lärande (Skolverket, 2018). Willumsen (2006 i Björk, Danielsson & Basic 2019) betraktar barn och deras familjer som en helhet även om målen för organisationen främst är riktat mot barnen. Willumsen menar att barnen och familjen runt barnet utgör viktiga byggstenar för framgångsrik samverkan.

Germudsson (2011) skriver att samverkan är viktig i förskolan och i skolan för att tidigt upptäcka barn som är i behov av stöd och även de barn som far illa. Främjande dimensioner för vad som utgör en god samverkan är gemensam kompetensutbildning och att det skapas mötesplatser för dem som ska samverka. För att en bra samverkan ska uppstå måste det finnas tillit, man samverkar inte med någon man inte litar på. En god förutsättning är ett dialogiskt förhållningssätt där de som samverkar är beredda att lyssna på varandra och i sin tur ta till sig. Germudsson (2011) skriver om brister i samband med samverkan och sekretessen mellan olika yrkesprofessioner. Sekretess är lagstiftat och finns för att skydda individen. För barn i förskolan kan man bortse från sekretessen om förskolan får vårdnadshavares godkännande. När barn behöver stöd kan det innebära många olika kontakter på olika enheter, det kan även uppstå problem när olika verksamheter ska samverka, till exempel habilitering, barnvårdscentralen och förskola på grund av att det finns olika sekretesser.

4.2 Förskolan ur ett specialpedagogiskt perspektiv

Williams, Sheridan & Sandberg (2014) skriver att lärmiljön bygger på ett interaktionistiskt perspektiv. Lärmiljö ses som ett flerdimensionellt fenomen som omfattar förskolans samspel i samband med pedagogernas förhållningssätt, förskolans läroplan och barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt mål. Pedagogen och förskolans lärmiljö är viktig för barnens livslånga lärande, och allra främst för barn som är i behov av stöd. Pedagogen är betydelsefull för alla barn och dess egenskaper som engagemang, förhållningssätt och barnsyn. Viktiga egenskaper hos en pedagog är även att pedagogen tror på det kompetenta barnet och har tydliga förväntningar på vad barnet kan lära sig. Leken som utspelar sig i förskolans lärmiljö skapar sociala samspel mellan barnen och med rätt förutsättningar utvecklas barnens självkänsla och identitet genom interaktion och kommunikation. Det finns en stark koppling mellan barnens sociala samspel och barnens självkänsla (Williams, Sheridan & Sandberg, 2014).

Sheridan, Williams, Pramling Samuelsson (2014) skriver att pedagogers förhållningssätt och kompetens har stor betydelse för barns förutsättningar att lyckas i sitt lärande. Det är pedagogens synsätt på barn som möjliggör och sätter gränser för barns möjligheter att erfar och lära i förskolan. Det är en förutsättning att det finns kunskaper hur relationer mellan barn och pedagoger påverkas av det som sker i förskolans utbildning. Det är förskolans lärmiljö, interpersonella möten, kommunikation, samverkan och delaktighet som påverkar kvalitén i förskolan.

Det sociala samspelet är grunden för kommunikation. Barn lär sig genom kommunikation, barn och barn men även barn och vuxna bygger relationer genom kommunikation. Förskolans miljö är betydelsefullt för barnens livslånga lärande. Beroende på hur förskollärarna organiserar och iscensätter förskolans pedagogiska lärmiljö kan den antingen främja eller missgynna barnens lärande och utveckling. Små barngrupper påverkar barnens möjligheter till det positiva att kommunicera mera och till förskollärarnas fördel att de ska kunna se och kommunicera med alla barnen i gruppen ur ett specialpedagogiskt perspektiv. Detta är avgörande för att skapa en inspirerande och lärande miljö av hög kvalitet (Sheridan, Williams, Pramling Samuelsson, 2014).

Kristina Ström (2018), professor i specialpedagogik vid Åbo akademi skriver att Finland använder specialpedagogik i förebyggande syfte, det är omkring var fjärde elev i grundskolan som går specialpedagogiskt stöd eller specialundervisning. Detta ses som ett förebyggande arbetssätt, ett utbyggt och välfungerande specialpedagogiskt arbete. Tidigare insatser verkar bidragit till Finlands framgångar i nationella mätningar. Sverige tar in specialpedagogik när det redan har uppstått ett behov, medan det i Finland pågår ett förebyggande specialpedagogiskt arbete redan i förskolan och i förskolans lärmiljöer. Genom att tillföra lekfulla övningar som har med språkutveckling och emotionell mognad att göra kan man upptäcka de barn som eventuellt kommer att utveckla läs- och skrivsvårigheter (Kristina Ström, 2018).

5 Metod

I metodkapitlet presenteras studiens val av metod, urval av informanter, genomförandet, insamling och bearbetning av empiriskt material, forskningsetiska övervägande, trovärdighet, överförbarhet samt pålitlighet.

5.1 Val av metod

Insamling av empiriskt material utfördes med hjälp av kvalitativ intervjustudie se (Bilaga 2). Det empiriska materialet är främst tolkat ur ett hermeneutiskt förhållningssätt, ett tolkande förhållningssätt. Bryman (2016) skriver att en hermeneutisk ansats ofta innebär att ta informanternas perspektiv och i denna studie handlar det om att sätta sig in andra människors tankar och upplevelser. Forskaren är intresserad av att tolka, beskriva och förklara för att skapa sig en förståelse i studien. Jag har försökt att förstå och tolka det som har sagts hos informanterna genom intresse och aktiv närvaro i syfte om att fånga informanternas tankar för att styrka studiens resultat.

När intervjumaterialet analyseras är det viktigt att tolka det empiriska materialet på ett objektivt sätt, som forskare är det viktigt att inte ha några förutfattade meningar och att materialet ska tolkas utifrån studiens syfte och frågeställningar. Det är viktigt att tänka på att forskarens val av metod, sättet att ställa frågor och förhålla sig till informanternas svar, i enlighet med forskningsstudiens mål och syfte kan påverka studiens trovärdighet (Bryman, 2016). Genom intervjusamtal fås kunskap om hur andra människor dels uppfattar sin värld och dels deras erfarenheter. Den kvalitativa forskningsintervjun bidrar till att föra forskningen framåt (Trost, 2010). Avsikten med studien är att få ny kunskap om de förväntningar som finns på en specialpedagogs yrkesroll i kontexten av förskolan.

Studiens intervjuer är semistrukturerade och det innebär att intervjuaren har en färdig lista med frågor som ska besvaras. Intervjuaren är inställd på att vara flexibel när det gäller ordningsföljden på frågorna, syftet är att låta informanterna utveckla sina berättelser. Det är möjligt för intervjuaren att utveckla frågorna efter samtalets gång. Det gör det även möjligt för intervjuaren att ställa nya frågor utifrån informanternas svar (Denscombe, 2016).

Argumentet för att jag valde att genomföra semistrukturerade intervjuer var att studien har ett speciellt ämne att undersöka och för att ge informanten möjlighet att berätta utifrån öppna frågor. Denscombe (2016) inspirerade till att tillåta intervjun vara mer som ett samtal och genom samtalet låta informanten utveckla sina synpunkter om frågorna i intervjun. Intervjufrågorna utgjordes (Bilaga 2) utifrån öppna frågor som inte kunde besvaras med ja eller nej, utan tillåter informanten att svara utifrån sig själv och egna erfarenheter. Intervjuguiden har öppna frågor men är ändå strukturerad utifrån en frågeguide med färdigställda frågor.

5.2 Urval av informanter

Vid kvalitativa undersökningar görs de flesta urval målinriktat (Bryman, 2016). När urvalet ska göras behöver forskaren tänka igenom vad som ska undersökas. Utgångspunkten för urvalet av informanter är studiens syfte och frågeställningar. Vid intervjuer görs ett urval utifrån personer som är relevanta för studiens frågeställningar.

Mitt urval har gjorts utifrån flera dimensioner. Jag har valt att genomföra sju intervjuer. Två intervjuer med rektorer, tre intervjuer med förskollärare och två intervjuer med specialpedagoger. Rektorerne har jag träffat genom olika nätverk under mitt yrkesliv, och de har båda lång arbetserfarenhet som först förskollärare och sedan rektor. Under hösten 2018 genomförde jag föreläsningar på olika förskolor kring specialpedagogik och där ställde jag frågan om det var någon förskollärare som var intresserad av att bli intervjuad av mig när jag väl skulle börja skriva mitt examensarbete. Av de som ville medverka gjorde jag ett urval, jag valde två förskollärare med lång erfarenhet och en förskollärare

som har erfarenhet av specialpedagogiska möten men inte lång erfarenhet av arbetet i förskolan. Dessa informanter intresserade mig. Specialpedagogerna är utvalda genom att jag har träffat dem på olika nätverk i specialpedagogik. Båda specialpedagogerna som är intervjuade har lång erfarenhet inom förskolan och skolans värld.

5.3 Genomförandet, insamling och bearbetning av empiriskt material

Jag upplever att det var relativt enkelt att få kontakt med informanter och i stort sett alla jag har frågat har velat medverka i min studie. En rektor och en förskollärare tackade nej till samarbetet och anledningen var tidsbrist på grund av sjukskrivning och semester. Det har varit enkelt att boka tid och plats, och all kommunikation har skett via mejl. Jag valde även att delge informanterna mina frågor i förväg, jag tror att det gjorde att jag fick en mer varierad empiri till mitt arbete. Genom att informanterna hade kunnat förbereda sig på vad intervjun skulle handla om mer i detalj tolkar jag det som att detta även påverkade att informanterna kände sig mer trygga när intervjun genomfördes. Dahmström (2011) skriver att platsen där en intervju genomförs är betydelsefull, den ska vara avskild och lugn. Platsen där intervjuerna genomfördes valdes inte av mig utan av dem som blev intervjuade, det var jag som tog mig till deras arbetsplats. Jag genomförde intervjuerna på informanternas kontor eller i arbetsplatsens samtalsrum.

Utifrån studiens syfte och frågeställningar skapade jag en intervjuguide med frågor som jag hade som stöd vid intervjuerna. Jag provade mina intervjufrågor på två personer som inte skulle medverka i intervjun för att säkerhetsställa att frågorna dels kändes relevanta för mig, dels relevanta att få dessa frågor till sig. Dahmström (2011) lyfter att det är betydelsefullt att det inte finns några oklarheter när det gäller begrepp och frågor som i sin tur kan vara svåra att tolka. Efter detta gjordes några små justeringar för att det skulle bli mer lättolokat vid intervjun, enstaka ord byttes ut och några av frågorna bytte plats för att få mer sammanhang i intervjun. Jag bokade in 1 timme till varje intervju och varje intervju tog mellan 40 och 60 minuter.

Efter att jag hade genomfört intervjuerna bearbetades informanternas berättelser genom att materialet transkriberades. Att transkribera en intervju innebär att ett muntligt tal omvandlas till skriftspråk och då kan en påverkan på empirin förekomma därför att det är skillnad på talspråk och skriftspråk. Ansiktsmimik och kroppsspråk utelämnas ofta när det sker en transkribering av en intervju. Det är betydelsefullt att forskaren reflekterat kring val och är medveten om vilka val som har gjorts i en transkribering och på vilket sätt det kan påverka analysen (Kvale & Brinkmann, 2014).

Jag gjorde inspelningar på en Ipad under själva intervjuerna. Vid transkriberingen till studien har fokus lagts på innehållet i berättelserna och i utskriften har hela citat och meningar skrivits ut till tal. Pauser, betoningar, hummande, oklarheter och namn på personer och förskolor har ej skrivits ut. I studiens intervjuer har namn och orter benämnts flertalet gånger, även namn på personer och förskolor. Jag har medvetet aidentifierat alla citat från informanter då jag enligt Vetenskapsrådet (2017) har ett ansvar i att skydda de som har deltagit i mina intervjuer. Genom att genomföra inspelning och transkribering ger det forskaren ett omfattande material att arbeta med. Genom att transkribera sitt material kommer forskaren närmare sitt empiriska material (Kvale & Brinkmann, 2014).

Kodning av empiriskt material resulterade i följande tre teman:

- Rektors förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan
- Förskollärares förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan

- Specialpedagogens förväntningar på en specialpedagog på förskolan

Analysen har analyserats med hjälp av studiens tidigare forskning och teori.

Enligt Kvale & Brinkmann (2014) är det en viktig del av analysarbetet att bli förtrogen med sitt material. Enligt Trost (2010) sker tolkningar av intervjumaterial i flera olika steg under studiens gång: under intervjuerna med informanterna, vid transkribering, vid genomläsning av transkribering av empiriskt material och under analysen. Jag har valt ut passande citat till min analys för att belysa olika fenomen och för att tydliggöra mitt resultat kopplat till studiens syfte och frågeställning. I analysen presenteras och analyseras resultatet utifrån de teorier som är utgångspunkt i denna studie. Materialet har analyserats med inspiration utifrån ett relationellt och ett interaktionistiskt perspektiv för att kunna beskriva och analysera de olika yrkesprofessionernas upplevelser och erfarenheter gällande förväntningar på en specialpedagog i kontexten av förskolan. Analysen genomfördes även med hjälp av tidigare forskning. Jag har valt att analysera intervjuerna i direkt anslutning till resultatet, dels för att få en sammanfattning av resultatet i anknytning till självaste frågeställningen och dels för att göra resultatet tydligt och lättläst.

5.4 Forskningsetiska övervägande

Vid allt som rör forskning är det av stor vikt att ta hänsyn till informanternas välmående, integriteten får inte kränkas och anonymiteten i samband med forskning är ett måste. Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet, 2017) har varit vägledande i min planering och genomförandet av min studie. Följande principer utgör normer för hur forskare ska förhålla sig gentemot informanter.

Informationskravet innebär att forskaren ska informera de personer som deltar i undersökningen om syftet med studien. De som deltar ska få information om hur studien kommer genomföras och att deltagandet är frivilligt och att de som deltar när som helst kan avbryta sitt deltagande (Vetenskapsrådet, 2017). I studiens missivbrev (Se bilaga 1) informerades deltagarna om studiens syfte och innehåll, samt att det var frivilligt att delta. Vid intervjutillfället gavs informationen återigen för att säkerhetsställa att alla hade fått ta del av den.

Konfidentialitetskravet innebär att personuppgifter förvaras så att ingen obehörig kommer åt dem och att enskilda deltagare inte kan identifieras. Studiens forskare har ett ansvar i att skydda deltagarna (Vetenskapsrådet, 2017). I min studie har jag oidentifierat namn på personer och namn på förskolor, kommun och orter. Informanterna har tilldelats fiktiva namn. Enligt Vetenskapsrådet (2017) har jag ett ansvar att skydda de som har deltagit i mina intervjuer och på detta sätt minimera riskerna och eventuella negativa konsekvenser. Rektorer har fått fingerade namnen Sara och Sanna. Förskollärarna har fått fingerade namn Maria, Mia och Minna. Specialpedagogerna har fått fingerade namnen Lisa och Linn. Studiens empiriska material har förvarats i inlåst skåp i mitt hem.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva bestämmer om de vill delta samt att de när som helst kan avbryta sitt deltagande. Min studie bygger på frivilligheten att delta som informant, detta fick deltagarna även vetskap om i missivbrevet och vid intervjutillfället.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (Vetenskapsrådet, 2017) använder sig även av *nyttjande kravet*. Det kravet innebär att den enskilde personen skyddas genom att information som inhämtas kring personen endast får användas i forskningens syfte.

Detta har informanterna fått information om i mitt missivbrev (se Bilaga 1) och vid intervjutillfället. Insamlat empiriskt material kommer att förstöras efter studiens genomförande.

5.5 Trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet

Enligt Bryman (2016) innebär trovärdighet att det finns flera olika sätt att beskriva social verklighet. Trovärdighet innebär att forskarens studie har genomförts enligt de regler som finns och att resultatet har återberättats till de personerna som är en del av den sociala verklighet som har undersökts och att de får bekräfta att forskaren har uppfattat deras berättelse korrekt. För att studiens resultat ska vara trovärdigt har jag genomfört studien enligt de etiska principerna. För att höja trovärdigheten vid resultatredovisningen är det av vikt att redovisa rikligt med citat, vilket hjälper läsaren att bedöma och ta ställning till resultatet (Kvale och Brinkman, 2014). Ovanstående råd har följts i min studie för att höja trovärdigheten.

Överförbarhet handlar om att forskningens resultat kan överföras till andra miljöer än de undersökta. Forskaren uppmanas att konstruera täta redogörelser av detaljer i kulturen för att det ska bli möjligt för andra att bedöma om resultaten är överförbara till en annan miljö (Kvale och Brinkman, 2014). I min studie har jag undersökt förväntningarna på specialpedagogens yrkesroll i kontexten av förskolan. Informanter som är intervjuade har yrkesprofessioner rektorer, förskollärare och specialpedagoger.

Pålitlighet innebär att forskaren redogör för de relevanta faserna av forskningsprocessen. För att skapa så hög pålitlighet som möjligt i mitt arbete har jag försökt att redogöra forskningsprocessen så noga som möjligt. Jag är medveten om att vid en intervjustudie påverkas kvaliteten på intervjuerna och tillförlitligheten beroende på vilka intervjupersonerna är och hur urvalet har gått till. Enligt Denscombe (2016) ska personerna väljas ut med stor noggrannhet och deras svar kan då ses som trovärdiga. När intervjupersonerna väljs ut ska forskaren ställa sig frågan om de personerna besitter den kunskapen för att besvara intervjufrågorna. Jag har gjort ett medvetet val i min studie i att välja intervjupersoner med lång erfarenhet för att få en högre tillförlitlighet. De personer jag har intervjuat har en lång erfarenhet i förskolans utbildning, de som är intervjuade har en erfarenhet mellan 10-39 år. Jag valde informanter med erfarenhet och då valdes förskollärare, rektorer och specialpedagoger som arbetat tio år eller kortare tid bort. Genom att använda en intervjuguide så höjs tillförlitligheten för att det finns en struktur. Även om tillförlitsaspekter har följts i studien innebär det inte att studien är helt felfri.

6 Resultat och analys

I resultatet beskrivs rektorers, förskollärares och specialpedagoger förväntningar och erfarenheter kring specialpedagogens yrkesagerande i kontexten av förskolan. Det empiriska materialet har analyserats med hjälp av studiens teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. I kapitlet redovisas resultat och analysen efter studiens frågeställningar och syfte.

6.1 Rektorer förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan

Rektorerna Sara och Sanna berättar att specialpedagogens vanligaste arbetsuppgifter i förskolan är att handleda pedagoger. Enligt Sara och Sanna ska en specialpedagog genomföra barnobservationer och ha samtal med vårdnadshavare och pedagoger på

förskolan, samt hålla i barnhälsoteammötena tillsammans med rektorer och förskollärare. En specialpedagog ska även, enligt rektorerna kunna hålla i fortbildningsutbildning för alla pedagoger i förskolan, utbildade som outbildade. Sara berättar att en av specialpedagogens arbetsuppgifter är att få syn på olika saker utifrån andra perspektiv, att se olikheter. Från att diskutera specialpedagogens vanligaste uppgifter ställdes frågan om begreppet förväntningar, och då vilka förväntningar som finns på en specialpedagog. Sara berättar:

En förväntning är att en specialpedagog har en mer fördjupad kunskap kring specialpedagogik än den kunskapen som redan finns i förskolan. Jag förväntar mig att en specialpedagog ska se ur ett helikopterperspektiv över verksamheten, även på lärmiljön och på det sättet se framgångar ur ett annat perspektiv. En specialpedagog ska vara en förebild.

Sanna och Sara berättar vidare om specialpedagogiska erfarenheter. Sara berättar att det ofta är förskollärare som hör av sig om att de vill ha hjälp med hur de ska göra i olika situationer. Det har framkommit tankar hos förskollärare om att det är något som inte stämmer enligt mönster som pedagoger har sett innan. Sanna berättar om när ett arbetslag tappade kontrollen i sitt arbete och de tog kontakt med en specialpedagog. Rektor, arbetslag och specialpedagog arbetade tillsammans fram en plan och gemensamma lösningar för att få arbetet på rätt väg igen. De organiserade upp arbetet i verksamheten tillsammans. Sanna satte ord på begreppet samverkan:

Det är viktigt med samverkan, ensam är inte stark och det tror jag gäller helheten, både jag som rektor, vi som arbetslaget och föräldrarna och givetvis med specialpedagog, samverkan borde vi alla bli bättre på för jag har sett att det har gett långsiktiga resultat.

Frågan om vilka förmågor som är viktiga för en specialpedagog ställdes. Rektorerna Sara och Sanna berättar att de gärna ser att en specialpedagog ska besitta förmågor som att vara tydlig, äga sitt ledarskap, förmågan ta sig an aktuell forskning för att tillgodo se sig en fördjupad kunskap, kunna vägleda personal, både utbildade och ej utbildade pedagoger. Sanna berättar att en specialpedagog ska kunna motivera och ge pedagoger positiv feedback, men även ha förmågan att vara kritisk. Samt ge pedagogerna på förskolan specialpedagogiska verktyg som de kan arbeta vidare med, att ha förmågan att kunna organisera upp arbetslag och se vilka pedagogiska åtgärder som ej har genomförts och kunna se kritiskt och ifrågasätta olika händelser. Rektorerna berättar:

En specialpedagog ska kunna se barns normala utveckling och ha kunskap kring diagnoser, jag menar att en specialpedagog ska ha kunskapen att reflektera över diagnoser, jag har erfarenheter av att en specialpedagog kan skynda på ärende i samarbete med Bvc och habilitering om den personen då har kunskap om olika diagnoser. (Sanna)

Det är önskvärt att en specialpedagog är väl insatt i läroplanen för förskolan och har en erfarenhet kring hur förskolan arbetar med utbildningen utifrån läroplanen. Det är en merit att en specialpedagog vet hur pedagogerna i förskolan arbetar. (Sara)

Begreppet förmågor diskuteras i samband med specialpedagogens roll i förskolan. Sara och Sanna är enade om att det är betydelsefullt hur en specialpedagog bemöter pedagoger,

att de ska kunna se positiva styrkor hos barn och pedagoger och en specialpedagog har ett positivt förhållningssätt för förskolans utbildning. Sara berättar att hon ser genomförande av fortbildningen som en stark förmåga att besitta som specialpedagog, och likaså hur professionella skriver om barnen på förskolan. En specialpedagog ska äga förmågan att se vad barnen gör och inte sätta fokus på att bedöma barnen. Frågan om vilka förmågor en specialpedagog förväntas ha ställdes till rektorerna. Sanna berättar:

Det är viktigt att en specialpedagog äger förmågan att vara engagerad, tydlig och nyfiken, äger förmågan att få pedagogerna att skapa tillit till sig själv, en specialpedagog ska kunna visa sina kunskaper i verksamheten på ett ledande och inspirerande arbetssätt.

Rektorerna Sanna och Sara berättar att de har uppmärksammat att specialpedagogiska möjligheter är att specialpedagogen kan vägleda en organisation, delta på föräldramöten och vara en förebild för både barn, pedagoger och vårdnadshavare. Sanna berättar att specialpedagogiska möjligheter är ett fördjupat samarbete inom hela verksamheten.

Rektorerna berättar om specialpedagogiska hinder och vad det kan innebära i förskolan. De hinder som Sanna och Sara berättade om var att hinder kan vara att vårdnadshavare inte vill ta emot den hjälp som erbjuds från förskolan. Ett annat hinder kan vara att pedagoger kan få ett nej ifrån sin rektor som menar att pedagogerna ska "vänta och se" och att de ska använda sin egen kunskap innan de kopplar in specialpedagog. Hinder som kan uppstå är även att pedagoger på förskolan kan koppla in specialpedagog alldeles för fort för att pedagoger kan vara stressade över situationer och inte se vilka åtgärder de kan göra själva. Det kan bero på kunskapsbrist i arbetslaget, berättar Sara. Vidare diskuteras begreppet samverkan i samtalen med rektorerna. Sara ser samverkan mellan föräldrar, pedagoger och specialpedagog vid överlämningar och även då samverkar även rektor. Överlämningar berör mest övergången mellan förskola till skola. Sanna berättar att det finns en viss osäkerhet och rädsla vad som gäller vid sekretess och att professionella i förskolan måste bli bättre på att samverka mellan olika verksamheter.

Frågan om det upplevs lätt eller svårt att få kontakt med en specialpedagog ställdes. Rektorerna är eniga om att det är lätt att få kontakt med en specialpedagog, men de har även erfarenhet av det har varit svårt. Sara berättar:

Ja, det är lätt att få kontakt med en specialpedagog, jag har under de sista åren inte uppmärksammat något problem med att få kontakt med specialpedagoger.

Sanna och Sara berättar att de rutiner som används nu är ofta mail och att det är på det sättet de håller kontakt, dels att de tar kontakt genom mail och dels att de får återkoppling av specialpedagog genom mailkontakt.

Intervjun avslutas med att rektorerna Sanna och Sara får frågan om de finns en skriftlig arbetsbeskrivning på specialpedagogens arbetsuppgifter. Sanna berättar att det finns riktlinjer men osäker på om det finns skrivna dokument. Sara berättar:

Vi har ingen skriftlig arbetsbeskrivning på vad en specialpedagog gör ... på vår förskola. Jag tror att det är väldigt lokalt och likaså vad det är för behov som finns just nu, är det handledning i arbetslag eller är det ett behov av

att stötta pedagoger, jag har erfarenhet av att specialpedagogens roll kan vara lite olika beroende på situationen här och just nu.

6.1.1 Analys

Bilden som visas upp under intervjuerna är att rektorerna har en tydlig bild på vad de har för förväntningar på dels specialpedagogens yrkesroll, dels på specialpedagogens förmågor i förskolekontexten. Ett relationellt synsätt gestaltas och en fokuserad interaktion i att flera individer har ett gemensamt mål (Persson, 2012). Förväntningar på en specialpedagog är att hen ska se positiva styrkor hos barn och professionella i förskolan samt att ha ett positivt förhållningssätt till förskolans utbildning. En specialpedagog ska äga förmågan att se vad barnen gör och inte sätta fokus på att bedöma barnen. Rektorerna lyfter att de har förväntningar på att en specialpedagog ska genomföra barnobservationer, handleda arbetslag och utföra fortbildning. Förmågor som lyfts upp är att en specialpedagog ska vara tydlig, äga sitt ledarskap, engagerad samt äga förmågan att skapa goda relationer med rektorer, professionella i förskolan, vårdnadshavare och andra verksamheter som till exempel habilitering och barnavårdscentralen. Von Wright (2000) lyfter att det är i relationer med människor som människor blir något, individen erfara i sociala samspel och genom kommunikation. Persson (2013) och Ahlberg (2015) betonar att specialpedagogik ska ses ur ett relationellt perspektiv och då är samspel mellan olika professioner betydelsefullt. Det är av vikt att en specialpedagog kan se sammanhang ur ett relationellt perspektiv samt se individens svårigheter i relation till de krav som miljön och omgivningen ställer, se att det är individen som är i svårigheter i vissa situationer.

Rektorerna lyfter specialpedagogiska erfarenheter, pedagoger vill ofta ha hjälp av en specialpedagog hur de ska göra och förhålla sig i olika situationer där de upplever att barnet inte följer det mönster som barnet har gjort tidigare. Pedagoger kan vara stressade över situationen och brister då i åtgärder som att se vad de själva har för verktyg att tillsätta innan en specialpedagog kopplas in. Bilden som visas upp i intervjuerna är att situationer som är kopplat till barn i behov av stöd är att det ibland kan ses ur ett punktuellt perspektiv av pedagogerna, då barnet ses till individen och inte ses i relation till miljö och omgivning. Det punktuella perspektivet innebär att barn ses genom att svårigheter är kopplat till individen som medfött eller på annat sätt bundet till individen. Det är av stor vikt att människan förstås i olika relationer och inte av egenskaper. I ett relationellt perspektiv blir individen ett vem och människan kan inte veta vem någon är förrän de har mötts i ett sammanhang (Persson, 2013; von Wright, 2000). Williamson & McLeskey (2011) styrker Sannas berättelse om händelsen där arbetslaget tappade kontrollen. Problemlösningsmöten har givit positivt resultat. Det har gett pedagoger möjlighet att lära sig nya saker och ta sig an främjande metoder för att möta alla barnen. Det är ett samverkansuppdrag.

Rektorerna betonar att de ser specialpedagogiska möjligheter i att en specialpedagog ska vara en samverkanslänk mellan rektorer, förskollärare och vårdnadshavare. Rektorerna framhåller att det är av stor vikt som en specialpedagog måste ha tillit till sin egen förmåga och att äga förmågan att få tillit av de professionella i förskolan. Andersson, Ahlgren, Bihari Axelsson, Eriksson & Axelsson (2011) och Gerdmudsson (2011) lyfter att förtroendet mellan yrkesverksamma är en viktig faktor för ett framgångsrikt samverkansarbete. De framhåller att det tar lång tid att bygga upp ett förtroende, därav är det viktigt med en god relation som blir grunden till ett långsiktigt mål. Basic (2018) menar att ömsesidig respekt och förtroende ska finnas mellan de olika samarbetsparterna för att ett gynnsamt arbete ska utövas. Ström (2011) styrker att rektorernas förväntningar

är av stor betydelse för det mandat som specialpedagogen tilldelas och lyfter att specialpedagogiskt arbete ska ses som ett förebyggande arbetssätt.

6.2 Förskollärares förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan

Förskollärarna Maria, Mina och Minna berättar utifrån egna erfarenheter om att specialpedagogens arbetsuppgifter är handledning både med enskilda pedagoger men även i hela arbetslag. En specialpedagog gör observationer på både enskilda barn och i hela barngrupper. Förskollärarna är även eniga om att en specialpedagogs uppgift är att stötta och hjälpa pedagoger i förskolan. Under intervjun ställs frågan om Minna kan beskriva sina erfarenheter av specialpedagogiskt arbete i förskolan? Minna berättar:

Jag önskar att vi pedagoger i förskolan skulle få mer fortbildning inom specialpedagogik, jag tror att vi alla skulle vinna på det, både barn och pedagoger och hela verksamheten. Att ge oss redskap och en gemensam grund att stå på, jag vet inte riktigt vad en specialpedagog gör i förskolan mer än handledning och observation av barn och barngrupp.

Förskollärarna berättar om den erfarenhet de har av specialpedagogiskt arbete i förskolan. Maria berättar om en situation: Först hade det varit en diskussion i arbetslaget om att de inte riktigt kunde hantera allt som hände med ett barn och det ledde till beslutet att lyfta upp situationer för diskussion på ett barnhälsoteammöte. På mötet bollades tankar med andra kollegor, en specialpedagog samt med rektor. Det gjorde en handlingsplan och kunde utifrån den synliggöra barnets starka sidor och mindre starka sidor och kunde utifrån den arbeta vidare med barnet. Arbetet gick framåt men arbetslaget ville ändå ha en kontakt med en specialpedagog. Maria berättar utifrån sina erfarenheter:

Vi visste egentligen att vi arbetade på rätt spår, men ingen av oss i arbetslaget vågade nog tro på sig själv och på det vi gjorde tillsammans, men efter en bekräftelse från specialpedagogen fick vi mer motivation att fortsätta kämpa, ibland behövs det någon som bara sätter en ok stämpel.

Minna berättar att de hade fått till sig av specialpedagogen att de arbetade utifrån ett främjande och lågaffektivt arbetssätt. De kände i arbetslaget att de arbetade framåt men att de efter specialpedagogens besök kände att de hade fått en bekräftelse på det och det var mycket betydelsefullt att få till sig för att de skulle orka arbeta och kämpa vidare. Förskollärare Maria berättar utifrån sina erfarenheter av specialpedagogiska insatser:

Det tog lång tid, vi tog kontakt med en specialpedagog på höstterminen och vi fick besök av specialpedagogen i början på vårterminen, det tog ett två tre månader innan vi fick besök på förskolan.

Mia berättar utifrån sin erfarenhet, att väntetiden på besök av specialpedagog var extremt lång, första lediga tiden specialpedagogen kunde besöka förskolan var cirka 10 veckor framåt. Det besöket fick i sista sekunden avbokas och precis som första gången så var väntetiden cirka 10 veckor innan nästa besök kunde bokas in. Mia berättar:

Det känns hopplöst ibland, att inte veta hur vi ska gå vidare på bästa sätt och det har i emellanåt tagit mycket hårt på hela arbetslaget, det har speglat av sig på barngruppen.

Förskollärarna har beskrivit i studiens intervju att de har följande förväntningar på en specialpedagog. Maria, Minna och Mia är eniga om att en specialpedagog ska kunna hjälpa till att stötta och kunna se saker ur olika perspektiv. Under intervjun ställs frågan: Vad det finns för förväntningar på en specialpedagog, förskollärare Maria berättar:

Jag förväntar mig att en specialpedagog kan se utifrån ett helikopterperspektiv och även att en specialpedagog kan se och tänka utanför boxen. En specialpedagog ska ha en egen liten verktygsväska att dela med sig av.

Förskollärarna Maria, Minna och Mia är enade om att en specialpedagog ska äga förmågan att kunna lyssna och se, Mia berättar:

Jag tycker att förmågan att kunna lyssna och se ska vara en grundläggande förmåga. En specialpedagog ska äga förmågan att möta olika sorters människor som besitter olika sorters kunskap och erfarenhet, både utbildade och erfarna pedagoger. Det tycker jag är viktigt, i vår verksamhet är det en stor blandning av kompetenser och det är en utmaning att möta alla.

Maria får frågan om vilka förmågor som hon förväntar sig av en specialpedagog i kontexten av förskolan. Maria berättar:

En specialpedagog ska kunna lyssna, stötta, se och bekräfta en pedagog som kanske redan är långt ner i sitt arbete på grund av stress och känslan av att inte räckta till, många pedagoger är uppgivna och trötta.

Förskollärarna Mia, Minna och Maria ser möjligheter genom specialpedagogiska insatser. Möjligheter är att se att både det enskilda barnet och gruppen får hjälp och stöttning i det som de behöver. Förskollärarna har en samsyn om att det finns ett stort behov av specialpedagogisk hjälp och stöttning i verksamheten. Förskollärarna ser även möjligheter att genom specialpedagogisk stöttning kan övergångar mellan olika avdelningar och från förskola till skola bli bättre om en specialpedagog är medverkande. Maria berättar om specialpedagogiska möjligheter:

Det är lätt att viktig information hamnar mellan stolarna och glöms bort eller väljs bort för att det finns en osäkerhet bland oss pedagoger vilken information som dels är viktig, dels för att det finns en stor osäkerhet om vilken information som får ges vidare med tanken om sekretess.

Minna framhåller att ett hinder med specialpedagogiska insatser kan vara att en specialpedagog kan vara en person som upplevs negativ, och då kan det upplevas som ett straff när en specialpedagog kommer till förskolan. Minna berättar att hon har upplevt följande:

När en specialpedagog är inkopplat på ett barn kan föräldrar uppleva det som att det är fel på mitt barn, mitt barn är onormalt och inte som alla andra, det är inte ett värdigt liv, det är fel på mitt barn.

Mia berättar i intervjun att föräldrar kan uppleva specialpedagogiska insatser som negativa då de kan ringa förskolan och säga att deras barn är sjukt just den dagen specialpedagogen ska komma. Mia berättar utifrån sin upplevelse:

Kan det bero på att vi har informerat om specialpedagogiska möjligheter på fel sätt så det upplevs negativa och blir ett hinder och ja det kan ju faktiskt bli att föräldrarna nästan blir skrämda.

Det framkommer i intervjuerna att förskollärarna att miljön på förskolan kan vara ett hinder och de många gånger får till sig från sin rektor att de ska utveckla miljön efter barnens intresse men att det inte finns resurser till att investera i miljön och då försvinner glädjen i att göra saker. Minna berättar:

Vi kan inte trola med miljöerna när vi inte har rätt förutsättningar. det gör ont i pedagoghjärtat ibland när man har kunskapen om vad barnet har för behov men miljön och resurser stoppar oss, så absolut kan jag koppla miljö till specialpedagogiska hinder.

Förskollärarna, Maria berättar att varken pedagoger i förskolan och troligen inte heller föräldrar har mycket information om vad en specialpedagog gör. Maria berättar:

Om vi hade vetat mer så hade nog även föräldrarna gjort det. Om vi pedagoger hade vetat att vi har en specialpedagog att samverka med så hade jag kunnat arbeta på ett annat sätt.

Förskolläraren Maria lyfter att man som gammal vana nöjer sig med det man får när man jobbar i förskolan. Hade vi fått mer specialpedagogisk kompetens, som till exempel att vi har en specialpedagog att tillgå, jag tror även att vi kunnat möta och samarbeta mer med föräldrar gällande deras barn berättar Maria:

Ett av de resultat som framkom i intervjuerna var att två förskollärare var eniga om att de skulle vilja att en specialpedagog fanns med på deras föräldramöte på höstterminen och som informerade vad det specialpedagogiska arbetet innebar. Mia berättar utifrån sina tankar:

Det hade gynnat verksamheten och detta skulle ske redan den terminen barnet skolas in, tänk om en specialpedagog är med och skapar en grund, samverkan kan vara en nyckel till en gemensam grund. Nu ska vi få ett verktyg, få föräldrarna att se det på det sättet och inte att det är något fel på deras barn.

Om föräldrar vet om att det finns specialpedagoger att tillgå och att föräldrarna vet vad specialpedagogik innebär så tror Mia att det inneburit en ökad trygghet hos föräldrarna och att det kan öppna upp för nya perspektiv och samverkan mellan förskola och föräldrar.

Utifrån bilden som målas upp under intervjuerna har återkopplingen från specialpedagoger varit mycket olika. Maria är mycket nöjd med återkoppling genom att specialpedagogen återkom till förskolan och delgav sina tankar från observationer som hade genomförts. Mia berättar att hon är mindre nöjd med återkoppling då det dröjde väldigt lång tid och det medförde att arbetet med barnet inte kom igång som arbetslaget hade önskat. Det var många olika åsikter inom arbetslaget och Mia berättar att det hade varit önskvärt med ett besök från specialpedagogen som i sin tur hade delgett främjande arbetsmetoder för att arbeta för barnets bästa. Maria berättar att det har varit god återkoppling men att det har skett över telefon och att det då blev lite opersonligt och känslan blev att det var en ”quick fix”.

Frågan om det finns någon beskrivning på specialpedagogens uppdrag ställdes under intervjun. Förskollärarna Maria, Minna och Mia berättar att de tror att specialpedagoger har en skriftlig arbetsbeskrivning, men ingen vet om det är så.

6.2.1 Analys

Utifrån citatet i inledningen finns det ett behov av specialpedagogisk kompetens, både i att se svårigheter utifrån andra perspektiv och dels genom att skapa sig en trygg grund i sig själv. Meads (1976 i Engdahl och Larsson 2006) menar att jaget definieras som vårt medvetande och det skapas i relation med andra människor och utvecklas i interaktioner och språket är det som i sin tur möjliggör jaget. När interaktion inträffar kan individen reflektera över sitt eget jag. Ovanstående kan jämföras med begreppet förväntningar, det man vill ska inträffa och i sin tur till Persson (2013) som menar att det kan finnas olika förväntningar på en specialpedagogs yrkesroll, vilket kan leda till en osäkerhet bland förskollärare i vad de kan förvänta sig av en specialpedagog. Förskollärarna har olika förväntningar på en specialpedagog: handledning både med enskilda pedagoger och med hela arbetslag, stötta och hjälpa pedagoger i förskolan att komma framåt i sitt arbete, fortbildning och bekräftelse, en specialpedagog ska äga förmågan att kunna lyssna och se, en specialpedagog ska vara ett stöd för förskolläraren.

Lindberg (2009 i Basic 2018) skriver att samverkan mellan olika professioner är betydelsefullt för att kunna möta individers behov. Samverkan är i grunden en social företeelse och förutsätter att det uppstår interaktion mellan människor. Förskollärarna berättar om problematiken med att det finns vårdnadshavare som sjukanmäler sitt barn den dagen det ska komma en specialpedagog till avdelningen och observera. Renblad och Brodin (2014) och Norrström och Rosvall (2016) styrker att samverkan mellan specialpedagog, förskollärare och vårdnadshavare är viktigt. Willumsen (2006 i Björk, Danielsson & Basic 2019) lyfter att barn och familjer är viktiga byggstenar för en framgångsrik samverkan. Renblad och Brodin (2014) lyfter att specialpedagogen ska vara ett stöd till förskolläraren hur samverkan mellan olika professioner kan utvecklas med bäst framgång. De lyfter även att vårdnadshavaren har en viktig roll i samverkansarbetet för att gynna barnets livslånga lärande. Förskollärarna målar upp en bild utifrån intervjuerna där de framhåller dilemman, hade vi vetat mer om specialpedagogik hade även vårdnadshavarna vetat mer. Förskollärare nöjer sig med det som de har fått till sig, men uttrycker om de hade vetat mer och om de hade haft en specialpedagog att samverka med, hade det gynnat verksamheter i sin helhet. Cederberg 2006 i Björk, Danielsson & Basic 2019 och Bunar 2010 i Björk, Danielsson och Basic 2019 betonar att ett hinder till samverkan är brister i kommunikation mellan förskola och hemmet. Kommunikation och social interaktion kan vara avgörande för barnets framgång. Bristfällig tillit kan framstå som ett hinder om en förälder ser specialpedagogik som en negativ faktor. En samverkan från barnets start i förskolan är en process i att finna en god samverkan mellan specialpedagoger, förskollärare och föräldrar. Andersson, Ahlgren, Bihari, Axelsson, Eriksson & Axelsson (2011) skriver att det är viktigt att det finns tid till att skapa förutsättningar, i sin tur förutsättningar som skapar goda relationer och ett förtroende mellan olika aktörer. Bolin (2011) styrker att det är viktigt att arbeta med en djupare kommunikation för att det ska leda till förståelse och kunskap om varandras roller. Rektorer, förskollärare, specialpedagog och vårdnadshavare är av allra högsta grad beroende av varandra för att ge de allra bästa förutsättningarna för barnets utveckling.

Förskollärare i förskolan ser samverkan som en positiv företeelse. Förskollärarna presenterar bilden om att det önskas mer samverkan mellan vårdnadshavare, förskollärare och specialpedagog. Forskning påvisar att samverkan ofta framställs som något positivt,

men att det finns hinder. Basic (2012) skriver att hinder kan bero på bristfällig tillit mellan olika aktörer och meningsskiljaktigheter om professionellas agerande. Samverkan kräver tid om det ska gynna individen. Trost & Levin (2018) framhåller att människor formar sitt eget jag efter vilken social grupp de befinner sig i. På det sättet skapar människan en bild av vad som förväntas av sin egen roll, det blir en självreflektion. Det kan bidra till att styra interaktionen till ett positivt möte och en grund för samverkan (Goffman, 2015).

6.3 Specialpedagogens förväntningar på yrkesagerande av en specialpedagog på förskolan

Specialpedagogerna Lisa och Linn berättar att deras vanligaste uppgift i förskolan är att hjälpa arbetslag i pedagogiska frågor. Linn berättar att de mest förekommande fraserna när en förskollärare tar kontakt är följande:

Vi har ett barn här på avdelningen som vi inte vet vad vi ska göra med eller det är jobbigt med det barnet och vi vet inte vad vi ska göra, inne förstör barnet ofta för andra barn och det fungerar bättre ute på gården, att ett barn fungerar bättre ute får jag ofta till mig från förskollärare.

Lisa berättar att den mest förekommande fenomenet är att pedagoger ofta säger att det handlar om enskilda barn men att det egentligen handlar om helheten, både individen, gruppen, arbetslaget och organisationen i sin helhet.

Specialpedagogerna Linn och Lisa berättar om förväntningar på sina kollegor som är specialpedagoger. Linn berättar att det är värdefullt att bolla tankar med andra om hur de ska gå vidare och att hon har förväntningar på sig själv som kollega om att finnas där och stötta upp. Linn berättar att det kan uppkomma ärenden som de kan byta med kollegan om till exempel kollegan har mer fördjupad kunskap och erfarenhet om något speciellt.

Linn arbetar i team och det lyfts som mycket positivt. Ofta arbetar en specialpedagog själv ute på enheter och gör enskilda besök och observationer. Linn berättar utifrån sina erfarenheter:

Det är positivt att arbeta i team för att då är de inte ensamma i uppdragen utan kan arbeta tillsammans för barnens bästa, ofta arbetar vi specialpedagoger ensamma så det är värdefullt de stunder som vi kan samarbeta med varandra.

Linn berättar att det är en förmån att arbeta i team för att det är ofta många ärenden som man vill vrida och vända på tillsammans och det är betydelsefullt att ärendet får en överblick från ett annat perspektiv. Specialpedagogen Lisa berättar:

Det är betydelsefullt att kunna överlåta ett ärende till en kollega som är specialpedagog och att det finns den möjligheten. Ibland finns inte den relationen mellan olika parter som gynnar barnets bästa och då kan man ibland behöva byta ärende i mellan sig som kollegor.

Specialpedagogen Linn berättar om förväntningar med betoning på specialpedagogens förväntningar på rektorerna på förskolorna och lyfter att det är viktigt att rektorn håller i insatserna och håller det levande och att de är med i processen och finns där och skapar möjligheter för pedagogerna att arbeta med specialpedagogiska insatser. Fortbildningen är även något som kan bidra till bättre och utvecklade specialpedagogiska insatser och då i samverkan med rektor berättar Linn.

Specialpedagogen Lisa berättar om vad specialpedagogen har för förväntningar på de professionella som arbetar i förskolan, Lisa framhåller att det är betydelsefullt att pedagogerna känner till sitt uppdrag och att de alltid ska sätta barnet i centrum. Specialpedagogen berättar att det ofta blir möten med pedagoger där de söker fel på barnet men att pedagogerna inte ser sin egen roll i situationen.

Linn berättar om specialpedagogiska hinder och lyfter att ett hinder kan vara att en vårdnadshavare inte berättar för förskolan att de har ett samarbete med till exempel habiliteringen. Det kan många gånger vara så att det senare kommer fram att ett barn har varit inskrivet på habiliteringen sedan tidig ålder, men att föräldrarna ser det som en skam att berätta för pedagoger i förskolan. Specialpedagogen Linn berättar att det ibland kan vara ett hinder att inte förskola och habilitering samverkar. På förskolan kan det många gånger vara svårt för pedagoger att lämna avdelningen för att samverka på ett gemensamt möte, det kan vara svårt att få en vikarie och det kan ibland vara svårt att få med sig rektorer på ett sådant möte. Linn berättar:

Samverkansmöten gynnar framtiden och alla inblandade ... jag har många gånger motiverat för förskolechefer att det är viktigt att vi har dessa samverkansmöte för att gynna barnets bästa, nu och i framtiden.

Specialpedagogerna Linn berättar om hinder i yrkesrollen i kontexten av förskolan. Specialpedagogiska hinder kan även vara att habiliteringen tror att förskolan kan göra underverk på kort tid, här kan specialpedagogens roll vara betydelsefull och stöttande. Linn menar att förskolan inte har mer resurser, ingen assistent utan att de arbetar med de verktyg de har. Genom att delta på samverkansmöten med habiliteringen kan de istället arbeta mot samma mål och med samma verktyg, allt för barnets bästa och verktygen ska komma in i den vardagliga pedagogiken. Specialpedagogen Lisa berättar att det ibland uppstår hinder beroende vilken kultur barnen kommer ifrån, barn uppfostras olika i olika länder genom olika kulturer och olika religioner. Det är i många länder till exempel skillnad i hur flickor och pojkar uppfostras.

Linn framhåller att det finns många möjligheter med specialpedagogiska insatser, hon berättar:

Vi kan inte arbeta själva utan vi måste göra det tillsammans och använda samma verktyg för att nå utveckling.

Specialpedagogerna Linn och Lisa lyfter att det många gånger leder till positiva framgångar när det blir en samverkan mellan föräldrar och professionella i förskolan. Att öppna upp och prata med varandra har i sin tur öppnat upp för nya perspektiv. Lisa berättar att det är sällan de har återkoppling med förälder. Lisa berättar att hon har fått uppdraget från förskolan och då kan uppdraget vara att stötta pedagoger och då blir återkopplingen till enbart pedagoger. Lisa berättar:

Jag eftersträvar oftast att träffa hela arbetslaget ... men det upplevs som en svårighet då det ofta är brist på personal och vikarier ... för det mesta är det enbart en pedagog som kan närvara på återkopplingen, det är vanligast. Om jag träffar hela arbetslaget så är det oftast på kvällen eller på en planeringsdag då förskolan är stängd.

Specialpedagogerna Linn och Lisa menar att det alltid görs en återkoppling till rektorer, ofta genom mail eller telefonkontakt. Linn berättar:

Här är det viktigt att rektorer stöttar pedagogerna i det fortsatta arbetet och finns för dem och ger dem de förutsättningar som behövs för att arbeta främjande.

Specialpedagoger är eniga om att det inte finns någon skriftlig beskrivning av deras arbetsuppgifter. Specialpedagogen Linn berättar:

Uppdraget är att arbeta med individen, gruppen och organisationen som en helhet, det är ofta ett samverkansarbete på den lokala arbetsplatsen och arbetsuppgifterna styrs lite av vad de har för behov just nu.

6.3.1 Analys

Ur ett interaktionistiskt perspektiv uppstår en ny kunskap när människor integrerar med varandra. Specialpedagogens yrkesroll handlar mycket om att kommunicera och interagera med andra människor. Kommunikation är en stor del av specialpedagogens uppdrag och det är betydelsefullt i arbetet i att utveckla den pedagogiska verksamheten. Meads (1976 i Engdahl & Larsson 2006) skriver att kommunikation inte bara går ut på att svara varandra utan även på att förstå varandra. Specialpedagogerna framställer att den vanligaste uppgiften som pedagogerna i förskolan vill ha hjälp med är pedagogiska frågor. Genom att en specialpedagog handleder ett arbetslag i pedagogiska frågor kan det leda samtalet till en djupare nivå. Specialpedagogerna lyfter att fortbildning kan bidra till bättre och utvecklande specialpedagogiska insatser. Det kan i sin tur leda till att ny kunskap uppstår, vilket kan leda till nya sätt att tänka och resonera kring olika fenomen på förskolan. Det betonar också von Wright (2000) som lyfter att mening inte skapas i enrum, kunskap uppstår i relation med andra.

Specialpedagogens yrkesuppdrag påverkas av hur barns svårigheter tolkas, är det ur ett relationellt perspektiv eller ur ett punktuellt perspektiv. Persson (2013) betonar att specialpedagogik bör ses ur ett relationellt perspektiv, då barnens svårigheter ses ur ett perspektiv där man ser till barnets omgivning och miljö. Ur ett punktuellt perspektiv ses barnets svårigheter som något som är bundet till individen. Vilket perspektiv det är som råder på förskolan påverkar specialpedagogens uppdrag på olika sätt, det kan både skapa förutsättningar och hinder beroende vilka människor som möts i integrationen. Det förklaras med att förskolans miljö kallas för den tredje pedagogen. En föränderlig miljö på förskolan innebär i ett relationellt perspektiv att ge barn i behov av stöd de bästa förutsättningar att klara dagen bättre. Williams, Sheridan & Sandberg (2014) återger vikten av förskolans lärmiljö. Miljön bygger på ett interaktionistiskt perspektiv då lärmiljön ses som ett flerdimensionellt fenomen som omfattar bland annat förskolans uppdrag och pedagogernas förhållningssätt i ett långsiktigt mål.

Förskolans miljö, samverkan, och interpersonella möten påverkar förskolans kvalitet. Specialpedagogerna har en utgångspunkt i det relationella perspektivet, de menar att de har ett helhetsperspektiv över utbildningen. En specialpedagog berättar att den vanligaste arbetsuppgiften är att handleda pedagoger från ett punktuellt perspektiv till ett relationellt perspektiv, pedagogerna på förskolan säger ofta att det handlar om enskilda barn men specialpedagogen menar att det egentligen handlar om helheten, både individen, gruppen, arbetslaget och organisationen. Det framgår tydligt att förväntningarna på specialpedagogiska åtgärder i kontexten av förskolan många gånger handlar om

pedagoger, barn och förskolans miljö. Specialpedagogens uppdrag enligt förväntningar är att tillsammans med pedagogerna skapa goda förutsättningar för inkludering och en inspirerande lärmiljö (Sheridan, Williams, Pramling Samuelsson, 2009; Persson, 2013).

En av specialpedagogerna berättar att den vanligaste frasen som en förskollärare ofta bemöter med är att det handlar om ett barn som de inte riktigt vet hur de ska hantera i olika situationer. Det kan jämföras med det punktuellt perspektiv där det enskilda barnet ses som problembärare. Genom ett samverkansarbete med specialpedagog börjar ett arbete där svårigheterna analyseras och att det ska resultera i att se till helheten och att problem kommer motverkas i framtiden. Jag tolkar det som att den specialpedagogiska insatsen efterfrågas när pedagoger ser utifrån ett punktuellt perspektiv och ser det enskilda barnet som problembärare. Von Wright (2000) menar att en människa framträder i mötet med andra, interaktion ses som en förutsättning för lärande hos individen. Även Persson (2013) styrker detta genom att lyfta att självreflektion är betydelsefullt för ett långsiktigt mål och sker och utvecklas i sociala samspel.

Specialpedagogerna är eniga om att det är positivt att arbeta i team för att då är de inte ensamma i uppdragen utan kan arbeta tillsammans för barnens bästa. Det styrker Von Wright (2000) som menar att människan lär och utvecklas i interaktion med andra människor. När nya tankar väcks och ny kunskap implementeras, vilket leder till utveckling.

Specialpedagogernas sätt att beskriva sin yrkesroll och vad de har för förväntningar på sina kollegor grundar sig enligt min tolkning på det interaktionistiska perspektivet vilket innebär att människor lär och utvecklas i olika interaktioner med varandra. Detta styrker Trots & Levin (2018) som skriver att människor ständigt interagerar med varandra och att det egna jaget skapas genom interaktion med andra människor. Att skapa goda relationer är en framgångsfaktor i att utveckla undervisningen i förskolan.

7 Diskussion

7.1 Metoddiskussion

Syftet med studien är att utröna vilka förväntningar rektorer, förskollärare, och specialpedagoger har på specialpedagogens yrkesroll och hens samverkan med andra aktörer inom ramen för förskolans verksamhet. För att samla in empiriskt material till studien har kvalitativa intervjuer genomförts. Bryman (2016) skriver att ett hermeneutiskt förhållningssätt innebär att sätta sig in i informanternas perspektiv och det kan jag nu i efterhand styrka att jag gjorde så gott jag kunde. Intervjuerna gav mig möjlighet att utveckla samtalet och ställa följdfrågor, och det gav även en möjlighet att se olikheter i mitt empiriska material. Intervjuerna var semistrukturerade och det innebar att det fanns en färdig lista med frågor men att det gav mig som intervjuare möjlighet att ställa följdfrågor utifrån informanternas svar, det gjorde jag vid några tillfällen. Dahmström (2011) lyfter att det är betydelsefullt att det inte finns några oklarheter gällande frågorna, jag provade mina intervjufrågor med två olika personer innan jag genomförde studiens intervjuer. Jag ändrade om några frågor och begrepp efter att testat intervjun för att göra studiens intervju tydligare. Under intervjuernas gång omplacerades frågorna i intervjuguiden, jag fick höra av informanterna att de tyckte att frågorna gick in lite i varandra och därav fick vi ändra om lite och göra varje intervju till sitt eget samtal. Det har varit lärorikt att under arbetets gång ha träffat olika professioner i kontexten av förskolan. Alla möten var verkligen intressanta och mina tankar är att det finns ett stort behov av reflektion för det var just det som de professionella jag mötte under

intervjusamtalen gjorde, reflekterade och tänkte utifrån sina erfarenheter, behov och förväntningar. En fördel med att informanterna var förberedda på vilka frågor som intervjun innehöll var att jag fått många tydliga svar, min tolkning är att det beror på att de var just förberedda.

Under två tillfällen fungerade inte den digitala utrustningen till att spela in på helt korrekt, och då fokuserade jag på att skriva utförligt med hjälp av penna och papper. Upplevelsen av dessa intervjuer var väl utvecklande svar, då det tog lite längre tid när jag skulle skriva producerade informanten mer och gav mig mer utvecklande och längre svar. Kvale & Brinkman (2014) beskriver att det är betydelsefullt att reflektera kring vilka val som görs i en transkribering och på vilket sätt den kan påverka analysen. Intervjuerna skrevs ut och kodades efter studiens tre olika teman. På det sättet blev det lättare att överskåda om det var många som hade svarat samma svar eller om det var någon av de intervjuade som stack ut i sitt svar. Det som hade kunnat göras annorlunda och eventuellt gett ett annat resultat hade varit om jag hade ställt mer fördjupade frågor, mina fördjupade frågor har kommit nu i efterhand och jag skulle vilja fördjupa mig ännu mer i vissa frågeställningar. Det jag har sett som en styrka är all den positiv respons jag har fått när jag har hört av mig i mail om att jag vill genomföra en intervju, informanterna har varit positiva och jag ser att det finns ett behov av reflektion och specialpedagogisk kompetens. Många informanter hade liknande tankar kring frågor, vilket ansågs vara positivt då de vill arbeta mot liknande mål. Studiens trovärdighet höjs genom att i resultatet använda sig av citat från informanterna, vilket ger möjlighet för läsaren att bilda sig en egen uppfattning (Bryman, 2016). Detta har gjorts i studiens resultat, då både kortare och längre citat använts. Trovärdigheten ökar också genom att informanterna har olika yrkesbakgrund som i detta fall rektor, förskollärare och specialpedagog. Studiens tidigare forskning och studiens teoretiska utgångspunkter har använts för att analysera studiens resultat. De teoretiska utgångspunkterna har varit viktiga för analysen utifrån ett specialpedagogiskt perspektiv.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med studien är att utröna vilka förväntningar rektorer, förskollärare, och specialpedagoger har på specialpedagogens yrkesroll och hens samverkan med andra aktörer inom ramen för förskolans verksamhet. Studiens resultat och analys framställer olika fenomen om vad förskollärare, rektorer och specialpedagoger har för olika förväntningar på en specialpedagog i en förskolekontext. Informanterna lyfter upp att specialpedagogens vanligaste uppgift är handledning med pedagoger i förskolan och då ingår att stötta pedagoger och vara den som får syn på olika saker utifrån olika perspektiv, ur ett helikopterperspektiv. Utifrån studiens syfte att få ny kunskap om förväntningar på specialpedagogens roll i kontexten av förskolan har jag fått möjligheten att befästa kunskap om att kommunikation, tydlighet och samverkan är viktiga fenomen att ta med sig i rollen som specialpedagog.

Informanterna har förväntningar på att en specialpedagog ska ha goda kunskaper om kvalificerade samtal och en fördjupad kunskap i specialpedagogik. Det jämförs med Göransson m.fl. (2015) undersökning. De har kommit fram till att specialpedagoger har god kunskap i att möta olikheter inom grupper och att de har goda kunskaper om konsultation, rådgivning, kvalificerade samtal med samarbetspartners. Övervägande förväntningar på en specialpedagog är att den personen ska vara en god samtalspartner i olika situationer och i olika samverkansgrupper. Det jämförs med att det i examensordningen (SFS 2017:1111) står att efter avslutad utbildning ska studenten vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare.

Borg, Winberg och Vinterek (2017) skriver att förskollärarnas förhållningssätt är effekter på barns sociala beteende. Förskolläraren Mia uttryckte att allt kändes hopplöst ibland och att den maktlösheten kan smitta av sig på gruppen. Det kopplas ihop med det som (Skaalvik & Skaalvik, 2016) skriver. En pedagog som är trött och som känner sig misslyckad ger inte barn gynnsamma förväntningar och motivation. Det blir en ond cirkel i gruppen. Skaalvik & Skaalvik skriver om vad förväntningar gör på oss människor. Genom positiva förväntningar får vi många gånger goda resultat medan negativa förväntningar kan leda till sämre resultat. Mina reflektioner kring detta jämför jag med förskollärarnas svar: de säger att ibland kan viktig information hamna mellan stolarna och att de inte alltid tas på allvar av rektorer. Om inte pedagoger får uppmuntran kan deras motivation sänkas och konsekvensen kan bli ett sämre resultat i utbildningen. Intressant i resonemanget utifrån studiens analys är att rektorer kan uppfatta det som att förskollärare har en kunskapsbrist gällande specialpedagogiska insatser. Specialpedagogen Linn berättade att det är viktigt att rektorn håller i insatserna och håller det levande och att de är med i processen och finns där och skapar möjligheter för pedagogerna att arbeta med specialpedagogiska insatser. Fortbildningen kan även bidra till bättre och utvecklade specialpedagogiska insatser och då i samverkan med rektor. Bolin (2011) styrker att framgångsrik samverkan kräver tydlig styrning och goda rutiner och likaså en gemensam uppfattning om vad det är för ärende som ska samverkas kring. Specialpedagog Lisa berättar om vad hon har för förväntningar på de professionella som arbetar i förskolan och då menar Lisa att det är betydelsefullt att pedagogerna känner till sitt yrkesuppdrag och att de alltid ska sätta barnet i centrum. Genom att kunna sitt uppdrag kan det skapa goda specialpedagogiska möjligheter. Kan pedagogen inte sitt uppdrag bidrar det till negativa konsekvenser för barnet. Det gynnar också helheten att barnet träffar en pedagog som är trygg i sin yrkesroll. Resonemanget bidrar till studiens syfte och som blivande specialpedagog har jag fått möjligheten att ta del av olika förväntningar från olika professioner kopplat till förskolan, det har gett en ny kunskap och en förberedelse inför vad som komma ska i yrkesuppdrag som specialpedagog.

Det framkommer en tydlig bild av vad en rektor förväntar sig av en specialpedagog men utifrån studiens analys är det inte lika tydligt hos förskollärare. Kan en problemlösning vara en samverkan med specialpedagog? Kan en öppen diskussion mellan förskollärare, rektorer och specialpedagoger bidra till att stärka samverkan? Ett förslag på samverkan är att flera förskollärare tillsammans kan lägga fram vad de har för behov på förskolan och på det sättet göra det i samråd med rektor. Ett förslag är att dessa möten sker under förskolans Barnhälsoteammöte.

Konflikter kan uppstå när uppdraget har olika förväntningar på andra professioner. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018) står det att det ska finnas specialpedagogisk kompetens men begreppet specialpedagog lyser med sin frånvaro. Det står däremot att det är rektorn som har ansvaret att alla barn får den stöttning de behöver i verksamheten. Är det en anledning till att de rektorer som har medverkat i studien har varit tydliga med vad de har för förväntningar på en specialpedagogs förmågor och yrkesuppdrag? Persson (2013) menar att specialpedagoger har ett ansvar i att utveckla förutsättningar och möjligheter för en bra lärmiljö och tillsammans med rektor säkerhetsställa att verksamheten är till för alla. Basic (2012) menar att otydliga arbetsbeskrivningar kan skapa otydliga förväntningar på inblandade aktörer. Tydligare arbetsbeskrivningar hade skapat bättre förutsättningar för barnet i förskolan. Samverkan mellan rektorer och specialpedagoger är av stor betydelse för hur specialpedagogens yrkesuppdrag ska

konstrueras. Det mandat som specialpedagogen tilldelas får i sin tur konsekvenser för hur uppdraget kommer iscensättas i förskolans utbildning.

Förskolans lärmiljöer utvecklas när relationer skapas och tas tillvara på. Studiens resultat har gett en inblick i hur specialpedagoger arbetar med verksamhetsutveckling när de arbetar med att förändra ett synsätt och förhållningssätt hos förskollärare, men även hos rektorer och att det leder till förebyggande arbete och att ett främjande arbete ökar. När fokus flyttas från individen till ett relationellt synsätt och då även till lärmiljön. På det sättet ser jag en specialpedagogisk kompetens i förskolans utvecklingsarbete. Persson (2013) skriver att specialpedagoger har ett ansvar för att utveckla lärmiljöer och tillsammans med rektorer stämna av att utbildningen är till för alla barn. Nordin-Hultman (2011) reflekterar kring om det är barnet som har svårt att koncentrera sig i miljön eller om det är miljön som är svårt att koncentrera sig i. Detta jämförs med det som en av förskollärarna berättade: ”Det finns inte resurser att göra miljön tillräckligt utmanande för barnen”, pedagogerna upplever att det inte kan arbeta utifrån den viljan de faktiskt vill. Utifrån analysen har jag fått ny kunskap om förväntningar på specialpedagogens yrkesroll genom att ta del av att det finns ett behov av reflektionstid även mellan specialpedagoger, där det finns utrymme att diskutera och reflektera över olika ärenden och situationer och det som har fått fram i mitt resultat är att de har förväntningarna på varandra, att de ska finnas där som kvalitativa samtalspartner för varandra. Specialpedagogerna har även i sina svar i intervjuerna sagt att de önskade mer tid till att finnas med ute på förskolorna och att de kunde arbeta ännu mer med förskolans miljö, både inne och ute. Uppdraget att arbeta med att leda och utveckla miljön och leda det pedagogiska arbetet är en del av det uppdrag som specialpedagogen är utbildad för, det står i examensordningen (SFS: 2017:1111). Williams och Sheridan (2019) skriver att förskolans lärmiljö har en avgörande betydelse för barnens utveckling i ett livslångt perspektiv. En av specialpedagogerna lyfter att de skulle vilja ha mer tid att arbeta med förskolans lärmiljö, det är där den tredje pedagogen finns. En specialpedagog har förväntningar utifrån förskollärarna att arbeta med den pedagogiska lärmiljön. Nu ”släcks det ofta bränder”, men i lärmiljön finns en av förskolans grunder till hur utbildningen gynnar alla barn. Bemötandet på förskolan ses i förskolans lärmiljö. Specialpedagogerna säger i intervjun att en av de vanligaste fraserna är ”barnet fungerar mycket bättre ut på gården”. Miljön kan vara avgörande för hur ett barn fungerar i vardagen. En specifik miljö kan vara främjande och förebyggande och på det sättet skapa förutsättningar för barn i förskolan. Men miljön kan även vara en anledning till att det ses som att barnet bär på problemet (Nordin-Hultman, 2011). Utifrån analysen kan specialpedagogiska konsekvenser ses som negativa, om inte förskollärarna som möter barnen dagligen i utbildningen har motivation finns risken att barnen inte får den stöttning de behöver och då blir konsekvensen att barnen ses utifrån ett punktuellt perspektiv. Om inte förskollärare, specialpedagoger och rektorer samverkar kring miljön på förskolan kan miljön bli ett hinder för barnens utveckling och lärande. Detta styrker även Ahlberg (2015) som menar att specialpedagogik ska synliggöras i förskolans lärmiljö och det ska mynna ut i ett förhållningssätt. Högskoleverket (2012R) skriver att en specialpedagog ska arbeta med förebyggande arbete i lärmiljöer med hänsyn till vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter.

Jag har fått ta del av rektorers och förskollärares berättelser om önskan om mer samverkan med vårdnadshavare. Jag har fått ta del av berättelser där vårdnadshavare ser specialpedagogik som något negativt, det ser jag som en mycket viktig aspekt att ta till mig. Utifrån studiens resultat ses önskingar av att en specialpedagog ska vara mer närvarande i förskolan och vara mer på plats i verksamheten, det vill säga vara en del av

förskolan. Det har framkommit önskningsom att en specialpedagog ska vara med förskolans föräldramöten och på det sättet knyta en tidig kontakt med föräldrarna och att det ska bidra med en positiv inverkan. Nu upplever förskollärarna att föräldrarna kan se en specialpedagog som något negativt, en person som kommer till förskolan för att det är något fel på deras barn. Flera av informanterna har varit med om att barnet har blivit sjukanmält eller ledig just den dagen då det är en specialpedagog inbokad. Mina reflektioner kring detta är att det är och kan bli ett dilemma. Mer samverkan mellan specialpedagogen och förskollärarna och på den vägen även bygga relationer till föräldrarna på förskolan. Här är det även av vikt att rektorn är med i processen och har ett tillåtande förhållningssätt.

Ett dilemma som har uppmärksamats under denna studie är när en specialpedagog säger att den vanligaste frasen som pedagoger ofta möter med i hallen är: ”Vi har ett barn här på avdelningen som vi inte vet vad vi ska göra med” Utifrån det resultatet relaterar jag det till att det ibland tänks ur ett punktuellt perspektiv i förskolan och inte ur ett relationellt perspektiv. Rektorer menar utifrån analysen att barn ses ur ett punktuellt perspektiv på grund av brister i kunskap utifrån sin egen roll. Lindqvist och Nilholm (2013) styrker detta genom att lyfta att den största anledningen till att barn är kopplade till svårigheter i förskolan är brist på förskollärarnas kompetens kring barn i behov av stöd. Rektorer förväntar sig att en specialpedagog ska ha en bred kunskapsbas om olika arbetsmetoder om det enskilda barnet. I studiens analys har det framkommit att det efterfrågats specialpedagogisk kompetens för att finna arbetsmetoder för att se till barnets omgivning och miljö, se helheten ur ett relationellt perspektiv för att kunna föra vidare dessa tankar genom kvalitativa samtal och handledning med pedagoger. Sandberg (2014) skriver att specialpedagogik inte behövs om förskolan har tillräckligt med resurser och kunskaper, det jag har kommit fram till utifrån mitt syfte och mina frågeställningar är att förskolan har ett behov av specialpedagog och specialpedagogik. Persson (2013) ser långsiktiga lösningar som en del av specialpedagogik och att alla pedagoger i förskolan ska vara ansvariga för att insatser ska beröra helheten och att inte barnen ska ses som problembärande.

Utifrån studiens analys har mina tidigare misstankar om specialpedagogens otydliga yrkesuppdrag förstärkts. Det som har uppmärksamats och som har återkommit i studiens intervjusamtal är att det saknas specialpedagogisk kompetens i förskolan och att det inte finns någon nedskrivna uppdragsbeskrivning. Nilholm (2017) skriver att forskning visar att specialpedagogiska rollen har funnits sedan 1980-talet och trots det har rollen svårt att slå igenom och forma sitt yrkesuppdrag. Palla (2015) skriver att det saknas forskning kring specialpedagogens yrkesuppdrag i förskolan Detta kan jag nu styrka efter att jag har genomfört intervjuer med olika professioner kopplade till förskolan.

Jag har fått ta del av ny kunskap om de förväntningar som finns på en specialpedagog i kontexten av förskolan i samverkan med rektorer, förskollärare och specialpedagoger. De brister som kan ses ur studiens resultat är att det finns en tveksamhet bland förskollärare om hur de kan samverka med specialpedagog på bästa sätt. De vet ej riktigt vad de har för förväntningar på en specialpedagog, de har önskningsom hur de skulle vilja att samverkan skulle fungera. Slutsatsen jag kan dra av detta är att oklarheter försämrar samverkan och det kan göra att vi inte finns där för de barn som behöver mer stöttning i livet, vilket också styrks i det som Renblad och Brodin (2014) framhåller. Vart fjärde barn i förskolan har emotionella eller sociala problem, här lyfter författarna upp betydelsen av samverkan mellan specialpedagog och förskollärare för att underlätta för

barn i behov av särskilt stöd i förskolan. Samverkan mellan förskollärare, rektorer och specialpedagoger är viktigt för att gynna helheten och barnen på förskolan. Rektorer och specialpedagoger har tydligare förväntningar på specialpedagogens yrkesuppdrag i kontexten av förskolan. Det är viktigt att gå tillbaka till grunden, att vi talar ett språk som alla förstår, i resultatet framkom att det finns en oro kring att det finns många utbildade i förskolans verksamhet. Det är betydelsefullt att alla medarbetare har samma grund att stå på och att de kan mötas på vägen och samverka utifrån olika professioner och se att olikheter berikar istället för att se det som ett problem.

Jag ser kritiskt på att få nämnde något om vad som stod i läroplanen för förskolan (2018) förutom en specialpedagog som sa att förväntningar på en pedagog är att den ska veta sitt uppdrag och en av de intervjuade rektorerna sa att det är betydelsefullt att specialpedagogen är insatt i förskolans uppdrag och är påläst om vad läroplanen innebär. Eftersom specialpedagogens uppdrag ej benämns i läroplanen för förskolan kan det bidra till en konsekvens för att specialpedagogens uppdrag är tolkningsbart främst för förskollärare då det är läroplanen som ligger dem närmast och det är den de utgår ifrån i sitt yrkesuppdrag. Det råder en otydlighet om vad som ingår i specialpedagogens uppdrag och jag önskar att det i framtiden kan tydliggöras i skollagen och i förskolans läroplan.

Slutsats utifrån studiens resultat är att otydliga arbetsbeskrivningar skapar osäkerhet på förväntningar på olika aktörer och det kan ge konsekvenser att specialpedagogens yrkesroll och uppdrag kan upplevas otydligt och utifrån detta påverkas negativt. Palla (2015) lyfter att samverkan mellan rektorer, förskollärare och specialpedagoger är av största betydelse för hur specialpedagogens yrkesroll ska konstrueras. Förskolan ska enligt förskolans läroplan (Skolverket, 2018) lägga grunden till ett livslångt lärande och jag ser fram emot att vara en del utav barnens tid i förskolans utbildning

7.3 Specialpedagogiska implikationer

Studios resultat har gjort mig uppmärksam på att specialpedagogen har en betydelsefull yrkesroll i arbetet med att utveckla de yngsta barnens utbildning. Under studiens arbetsgång har jag fått en större förståelse för hur specialpedagogisk kompetens kan leda till ett mer relationellt synsätt genom handledning och kvalitativa samtal. Detta kan leda till positiva specialpedagogiska konsekvenser, då det kan bidra till att ett relationellt synsätt sprider sig och bidrar till ett mer uttalat förhållningssätt. Studien har även gjort mig uppmärksam på att samverkan behöver utvecklas då den inte alltid fungerar så bra, främst på grund av olika sekretesser och okunskap, men även för att kommunikation mellan olika aktörer inte fungerar önskvärt. Resultatet visar att det brister i samverkan och i kommunikation mellan rektorer, förskollärare och specialpedagoger. Detta i sin tur kan få negativa specialpedagogiska konsekvenser som leder till att barn inte får det stöd de har rätt till i sin utbildning.

Referenser

Ahlberg, Ann (2015). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik-att bygga broar*. Stockholm: Liber AB

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB

Andersson, Johanna, Ahlgren, Bengt, Bihari Axelsson, Susanna, Eriksson, Andrea & Axelsson, Runo (2011). Organizational approaches to collaboration in vocational rehabilitation—an international literature review. *International Journal of Integrated Care*. 11/2011. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3225240/>. Hämtad 2019-09-04.

Borg, Farhana, Mikael Winberg, and Monika Vinterek (2017). Children's Learning for a Sustainable Society: Influences from Home and Preschool. *Education Inquiry* 8.2 (2017): 151-72.

Basic, Goran (2018). Observed Successful Collaboration in Social Work Practice: Coherent Triads in Swedish Juvenile Care. *European Journal of Social Work* 21.2 (2018): 193-206.

Basic, Goran (2012). *Samverkan blir kamp: en sociologisk analys av ett projekt i ungdomsvården*. Diss Lund: Lunds universitet

Björk, Kaisa, Danielsson, Eva & Basic, Goran (2019). Collaboration and identity work. a linguistic discourse analysis of immigrant students' presentations concerning different teachers' roles in a school context. *Review of Education/Pedagogy/Cultural Studies*. 1-22. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-85816>. Hämtad 20190907

Bolin, Anette (2011). *Shifting Subordination Co-located interprofessional collaboration between teachers and social workers*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet; Institutionen för socialt arbete

Brodin, Jane & Renblad, Karin (2013). *Reflections on the revised national curriculum for preschool in Sweden. Interviews with the heads*, *Early child Development and Care*, 116, First published online. DOI: 10, 1080/03004430, 2013,788500

Brodin, Jane & Renblad, Karin (2014). Behövs specialpedagoger i förskolan? *Socialmedicinsk tidskrift*. Volym 91. 4/2014. S 384-390

Bryman, Alan (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Bunar, Nihad (2010). *Nyanlända och lärande. En forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: <https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/vi-analyserar-och-utvarderar/alla-publikationer/publikationer/2010-05-03-nyanlanda-och-larande.html> i Björk, Kaisa, Danielsson, Eva & Basic, Goran (2019). Collaboration and identity work. a linguistic discourse analysis of immigrant students' presentations concerning different teachers' roles in a school context. *Review of Education/Pedagogy/Cultural Studies*. 1-22. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-85816>. Hämtad 20190907

Cederberg, Meta (2006). *Utifrån sett - inifrån upplevt: några unga kvinnor som kom till Sverige i tonåren och deras möte med den svenska skolan*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2006

Dahmström, Karin (2011). *Från datainsamling till rapport – att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB

Denscombe, Martyn (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt (2011). *Sociologiska perspektiv. Grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur AB

Gerdmudsson, Per (2011). www.pecialpedagogik.se/samverkan-for-barnets-basta/20110914. Hämtad 2019-09-20

Goffman, Erving (2015). *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*. Lund: Studentlitteratur AB

Göransson, K. Lindqvist, G. Klang, N. Magnusson, G. & Nilholm, C (2015). *Speciella yrken? Specialpedagogers och speciallärares arbete och utbildning. En enkätstudie*. Forskningsrapport. Karlstad universitet

Hornby, Sally & Atkins, Jo (2000/1993). Collaborative care. Interprofessional, interagency and interpersonal. Oxford: Blackwell Science i Basic, Goran (2018). "Observed Successful Collaboration in Social Work Practice: Coherent Triads in Swedish Juvenile Care." *European Journal of Social Work* 21.2 (2018): 193-206

Högskoleverket (2012). *Behovet av en särskild specialpedagogexamen och specialpedagogisk kompetens i svenska skolan*. Högskoleverkets rapportserie 2012:11R

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Lindberg, K (2009). *Collaboration*. Malmö: Liber I Basic, Goran (2018). "Observed Successful Collaboration in Social Work Practice: Coherent Triads in Swedish Juvenile Care." *European Journal of Social Work* 21.2 (2018): 193-206. Web.

Lindqvist, Gunilla & Nilholm, Claes (2013). Making schools inclusive? Educational leaders views on how to work with children in need of special support. *International Journal of Inclusive Education*. 17:1, s 95-110.

Mead, George Herbert (1976 [1934]). *Medvetandet, jaget och samhället från social-behavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos i Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt (2011). *Sociologiska perspektiv. Grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur AB

Nilholm, Claes (2017). *Specialpedagoger eller speciallärare*. Blogg 2017-04-03. <https://mp.uu.se/web/claes-nilholms-blogg/start/-/blogs/specialpedagoger-eller-speciallarare->. Hämtad 2019-09-08

- Nordin-Hultman, Elisabeth (2011). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Diss. Stockholm: Universitet
- Rosvall, Per-Åke, and Norrström, Anna. "En Habiliterings Samverkan Med Skolor Och Föräldrar: Organisering – Rådgivning – Hierarkier." *Socialmedicinsk Tidskrift* 93.1 (2016): 97-105. Web.
- Palla, Linda (2015). Specialpedagogik i förskola. Vetenskapsrådets *Förskola tidig invention*. Delrapport från SKOLFORSK-projektet. Vetenskapsrådets rapporter
- Persson, Bengt (2013). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber AB
- Persson, Anders (2012). *Ritualisering och sårbarhet- ansikte mot ansikte med Goffmans perspektiv och social interaktion*. Malmö: Liber AB
- Sandberg, Anette (2014). *Med sikte på förskolan. Barn i behov av stöd*. Lund: Studentlitteratur
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Sveriges Riksdag.
- SFS 2017:1111. Examensordning. Tillgänglig på internet: <http://rkrattsdokument.gov.se/SFSdoc/17/171111.PDF>. Hämtad 20190822
- Sheridan, Sonja, Williams, Pia & Pramling Samuelsson, Ingrid (2014). Group size and organisational conditions for children's learning in preschool: a teacher perspective. *Educational Research*. 56:4,379-397. DOI: 10.1080/00131881.2014.965562
- Skaalvik, Einar M, & Skaalvik, Sidsel (2016). *Motivation Och Lärande*. Stockholm: Natur & Kultur
- Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Ström, Kristina (2018). *Vägen mot en inkluderande skola. Specialpedagogik i styrdokument för grundläggande utbildning*. Vasa: Åbo akademi, Pedagogiska fakulteten
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, Jan & Levin, Irene (2018). *Att förstå vardagen. Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*. Lund: Studentlitteratur AB
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Von Wright, Moira (2000). *Vad eller vem? En pedagogisk rekonstruktion av Meads teori om människors intersubjektivitet*. Göteborg: Diados
- Williamson, Pamela & McLeskey, James. (2011). An Investigation into the Nature of Inclusion Problem-Solving Teams. *The Teacher Educator*, 46(4), pp. 316–334.
- Williams, Pia and Sheridan, Sonja. "Förskollärarkompetens – Skärningspunkt I Undervisningens Kvalitet." *Barn* 36.3-4 (2019): 127-146.

Williams, Pia, Sheridan, Sonja and Sandberg, Anette. "Preschool - an Arena for Children's Learning of Social and Cognitive Knowledge." *Early Years* 34.3 (2014): 226-40.

Willumsen, Elisabeth (2006). Interprofessionell samverkan och brukarmedverkan kring utsatta barn. Lund: Studentlitteratur AB i Björk, Kaisa, Danielsson, Eva & Basic, Goran (2019). Collaboration and identity work. a linguistic discourse analysis of immigrant students' presentations concerning different teachers' roles in a school context. *Review of Education/Pedagogy/Cultural Studies*. 1-22. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-85816>. Hämtad: 20190907

Bilagor

Bilaga 1 Missivbrev

Missivbrev
Växjö 2019-05

Hej!

Jag heter Madelene Fasth och jag läser Specialpedagogprogrammet 90 HP på Linnéuniversitetet i Växjö. Jag arbetar nu med mitt självständiga arbete som handlar om specialpedagogens roll i förskolan.

Syftet med studien är att dels få ny kunskap om de förväntningar som finns på specialpedagogens yrkesroll i kontexten av förskolan, dels analysera specialpedagogers uppfattningar på sin yrkesroll i förskolan i mötet med rektorer, pedagoger och föräldrar. Jag fördjupar mig i ämnet dels genom att ta del av tidigare forskning om fenomenet, dels genom att genomföra och analysera intervjuer med rektorer, specialpedagoger och övrig förskolepersonal. Intervjuerna kommer att ta cirka en timme. Jag kommer att föra anteckningar under intervjun, och efter vårt samtal kommer det bandade materialet att överföras från ljud till text, i nästa steg kommer jag att analysera utskrivna intervjusvar med utgångspunkt i studiens syfte med hjälp av tidigare forskning om ämnet och relevanta specialpedagogiska teorier.

Studien genomförs med utgångspunkt i Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilket innebär att ditt deltagande är frivilligt och att du när som helst under arbetets gång kan välja att avbryta deltagandet. Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt och personuppgifter kommer att förvaras att obehöriga inte kan ta del av dem. Studiens empiriska material kommer enbart att användas i mitt självständiga arbete, i skriftlig form och i muntlig redovisning vid min examination.

Om du har frågor är du välkommen att kontakta mig för mer information.

Tack på förhand för din medverkan!
Madelene Fasth, Mobil nr: 070-8XX XX XX

Handledare: Docent Goran Basic, Linnéuniversitetet, goran.basic@lnu.se.

Bilaga 2 Intervjuguide

- Kan du berätta om dig själv så som ålder, dagens sysselsättning, din yrkesroll, befattning?
- Vad är de vanligaste uppgifterna för specialpedagoger i förskolan?
- Kan du beskriva dina erfarenheter av specialpedagogiskt arbete i förskolan?
- Vilka arbetsuppgifter är det som du förväntar dig att specialpedagoger ska ha i förskolan?
- Kan du berätta om de förmågor som en specialpedagog förväntas ha i förskolan?
- Hur beskriver du dina förväntningar på en specialpedagog?
- Kan du beskriva ett fall/situation där en specialpedagog deltagit? Vilka aktörer från förskolan deltog?
- Kan du berätta om hinder och möjligheter som finns för specialpedagogiska insatser i förskolan?
- Kan du beskriva samarbetet mellan barn, deras vårdnadshavare och professionella i förskolan? vad gör specialpedagogen i det samarbetet?
- Kan du berätta om det stöd som barn som är i behov av extra stöttning får i förskolan?
- Kan du beskriva ett fall/situation när specialpedagog kontaktades i förskola? Vad handlade situationen om? Vad det lätt att få kontakt med en specialpedagog?
- Berätta om den hjälp som du har fått? Hur var återkopplingen kring arbetet med specialpedagog?
- Kan du berätta om den information som vårdnadshavare får kring det
- Finns det en skriftlig beskrivning av specialpedagogers uppdrag? Kan du beskriva den skriftliga arbetsbeskrivningen om uppdraget som specialpedagog har i förskola?
- Är det något mer du vill tillägga innan vi avslutar?